DE SNEUPER

OFFICIEEL ORGAAN VAN DE VERENIGING VAN ARCHIEF-ONDERZOEKERS
TE DOKKUM

NO. 16

JUNI 1991

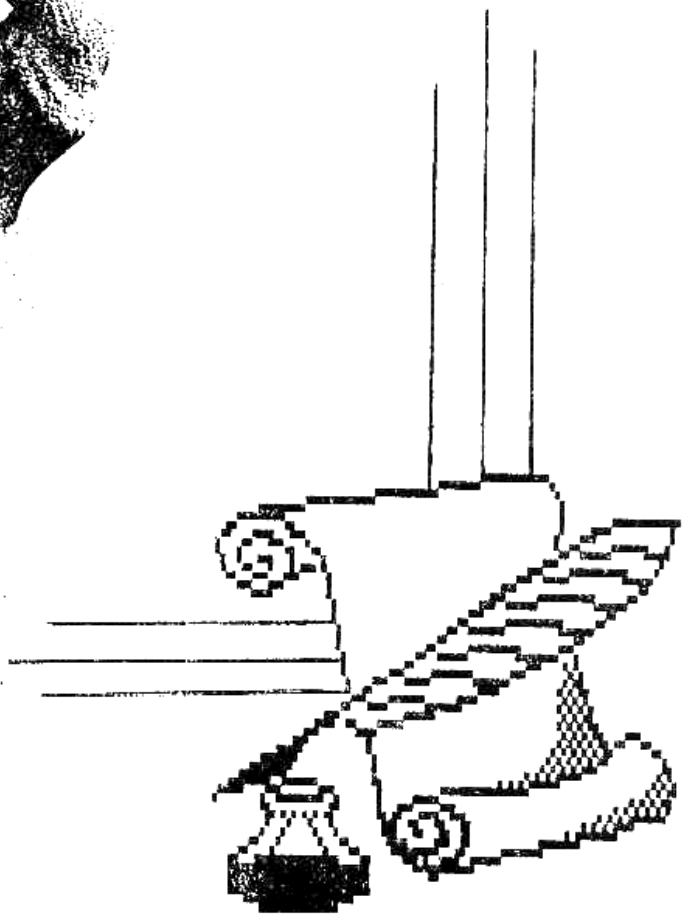

" DE SNEUPER"

Officieel Orgaan van de

VERENIGING van ARCHIEFONDERZOEKERS te DOKKUM

Verschijnt eens in de drie maanden in een oplage van 175ex.

Vijfde Jaargang nr. 2 JUNI 1991 ****** NUMMER 16 ****

Redaktie Sneuper:
Jaap Heeringa -Fennewei 8 , Hantumeruitburen - 05198-1002
Eimert Smits -Rugebolstraat 19, Dokkum - 05190-4408
Reinder Tolsma -de Lyts Ein 16, Oosternijkerk - 05192-1593

Inleveren copy: bij de redactie of in de ideeënbus op de leeszaal van het streekarchief.

Lidmaatschap van de Vereniging F 20.= per jaar
Donateurschap F 5.= per jaar
Penningmeester: Jaap Heeringa, rekeningnummer 3461.69.488
Rabobank NOF te Anjum
giro van de bank: 913871

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Bestuur: voorzitter: dhr. E.Smits
pennigm. : dhr. J.Heeringa
secr.esse : mevr.S.v.Tilburg, Vleesmarkt 53
9101 MJ DOKKUM.
alg adj : dhr. D.Zwart en
dhr. D.de Jager

INHOUD VAN DIT NUMMER:

bestuursmededelingen
notulen jaarvergadering 19-3-1991
een bekende persoon: d.j.kamminga
emigratie: deel I
foto nieuws vh admiraliteitshuis
nieuwsbrief RA- Leeuwarden
aanwijzingen/ plattegrond studiezaal Leeuwarden
rechtzaak uit 1763
boer op Wygara sate
de kooi en kooiplaats op Schiermonnikoog
oosdongeradelers uit testamenten
nieuwe leden, boekennieuws
oude jaartelling
de familie Elgersma
het geslacht van der Veen
het geslacht Burry
verslag instructieavond te Leeuwarden
sorry

INLEIDING / Bestuursmededelingen.

Ook deze keer mogen we U weer een groot scala aan onderwerpen bieden in deze uitgave, de laatste voor de vakantie periode.
We hebben weer de jaarvergadering achter de rug en hoewel de opkomst een beetje tegen viel was het toch een zeer leerzame avond, vooral door de uitleg en toelichting bij de dia's die de gast van deze avond, dhr. Dull tot Backenhagen, ten gehore bracht. Zie elders het verslag van deze avond.
Van gemeente wege is er een bevestiging ontvangen op onze brief (zie de vorige Sneuper). Er is nu officieel medegedeeld dat er geld beschikbaar gesteld is voor de dinsdagavondopening. Het is nu aan het bestuur van de Archief Commisie om op redelijke termijn een persoon aan te nemen die dit kan doen. Wij als bestuur houden U hiervan op de hoogte en zodra er weer de mogelijkheid is tot dinsdagavond bezoek zullen wij u tijdig informeren. Tijdens de jaarvergadering werd een verzoek van het bestuur tot het instellen van een werkgroep, om opdrachten uittevoeren, ingewilligd en enkele leden hebben zich hiervoor beschikbaar gesteld. We kunnen dus weer werk aan nemen!
Leden die zich beschikbaar willen stellen om de "Open Dag" in het najaar mee op te zetten vragen we zo spoedig mogelijk zich bij het bestuur te willen melden. U ontvangt dan van ons bericht over het hoe en wanneer.

Notulen van de jaarvergadering op 19-3-1991 in het Bolwerk te Dokkum.

Aanwezig van het bestuur waren dhr. Smits, Heeringa, de Jager en mevr. van Tilburg, afwezig dhr. Zwart.
Nadat iedereen voorzien was van een kopje koffie of thee, werd de vergadering geopend door de voorzitter dhr. Smits. Het aantal aanwezigen viel tegen, in verhouding met eerdere gehouden jaarvergaderingen. De gastspreker van deze avond was voor velen geen onbekende, Dhr. Dull tot Backenhagen, heraldicus te Leeuwarden. Het jaarverslag (1989) werd goedgekeurd zodat deze kon worden ondertekent. Daarna werd het jaarverslag van 1990 voorgelezen door de secretaresse mevr. van Tilburg. Ook deze werden goedgekeurd en ondertekent.
Als ingekomen stuk was er een copy brief van dhr. T. Wust te Westerbork gericht aan B/W van Dongeradeel, aangaande de dinsdagavondsluiting.
Daarna werd het woord gegeven aan de penningmeester dhr. Heeringa, die enige toelichting gaf van wat er zoal was aangeschaft en verkregen. De kascontrole werd gedaan door dhr. R. Tolsma en dhr. H. van der Kooi.
Dhr. Vos vroeg of het mogelijk was om een lijst af te drukken in de Sneuper met vermelding wat voor onderzoek door wie wordt gedaan. De voorzitter antwoorde dat deze lijst in de laatste Sneuper van dit jaar zal worden afgedrukt.
Aangaande de dinsdagavond (vraag dhr. R. Tolsma) was er kontact geweest tussen de voorzitter dhr. Smits en wethouder Walda. Naar aanleiding van dit gesprek was er weer goede hoop dat de dinsdagavondopening er weer zal komen. Bij de bestuursverkiezing zei dhr. Smits toe nog zeker 1 jaar te zullen blijven, dit om in ieder geval de lopende zaken tot een goed eind proberen te brengen.
Er was een voorstel om de contributie te verhogen, dit werd aangenomen met als belangrijk punt: voor meerdere personen uit een gezin geldt dat er 50% reductie gegeven zal worden op de contributie, er wordt dan wel 1 Sneuper bezorgd. Indien men elk 1 wenst, dan moet de volle contributie betaald worden.
Bij het volgende punt om een werkgroep te vormeren dienden de volgende mensen zich aan: dhr. R.Tolsma voor de dinsdagavond, in verband met

zijn werk is het overdag niet mogelijk, dhr. J. Hoekstra uit Ferwerd, dit in overleg zodat hij het met zijn eigen onderzoek kan combineren. Mevr. de Boer, Anjelierstraat, dhr. de Boer, Eelaan en mevr. G. de Vries- de Jager, Schapedijkje stelden zich eveneens beschikbaar, terwijl dhr. de Jager dit zal coordineren. Dhr. P. Dijkstra kon eventueel wel eens iets uitzoeken in Leeuwarden. Ook zal er nog een beroep worden gedaan op de leden om met een aantal de opendag in het Bolwerk te organiseren. Dit om de mensen kennis te laten maken met wat deze mooie hobby zoal kan inhouden. Deze "Opendag" zou in sept/okt moeten plaats vinden. Hierna volde een korte pauze zodat ieder zijn droge mond even kon spoelen. Daarna werden nog enige vragen beantwoord. Dhr. Tolsma vroeg naar de kosten van de foto's in de Sneuper. Hij kreeg hierop een bevredigend antwoord van de voorzitter. Verder verteide dhr. Tolsma hoe ver de vorderingen waren van het Kadasterprojekt. Dhr. D. van der Werff vroeg waarom er zo weinig publicaties in de NDC stonden. De voorzitter antwoordde dat er wel copy werd ingeleverd maar dat die niet werd afgedrukt. Hierna werd de gastspreker voorgesteld en ingeleid door de voorzitter, nl. dhr. Dull tot Backenhagen. Er werden dia's vertoond waarbij uitleg werd gegeven hoe je een wapen kon uitleggen naar betekenis. Het is ongelooflijk hoeveel kennis er in het hoofd van deze man zit. Een waar genoegen om naar te luisteren. Het werd dan ook vrij laat voor er een eind aan de vertelling van dhr. Dull tot Backenhagen kwam. Er werd hem als dank een bos bloemen en een VVV-bon aangeboden. Eigenlijk was de avond te kort om alle informatie op te nemen die werd aangereikt. Jammer dat er niet meer mensen waren die hiervan konden genieten. Als laatste werd er door de voorzitter nog verteld dat er een rondleiding zal komen op het Rijksarchief te Leeuwarden, omstreeks April. Hierna werd iedereen door de voorzitter bedankt voor hun komst en een wel thuis gewenst.

****

EEN BEKENDE PERSOON:

Onder deze kop zal de komende tijd een artikelreeks in dit blad verschijnen. Mensen die hiervoor de nodige copy hebben dienen dit met een maximum van ca. 2x A4 in te leveren bij de secretaresse.
Als eerste in de reeks: Doederus J. Kamminga, een vermaard Sneuper, een veelzijdig man waar zoveel over te zeggen is, dat door dhr. D. van der Werff hieraan een serie artikelen zal worden gewijd.

Deel I: **DOEDERUS J. KAMMINGA** .....niet alleen boekdrukker, boekhandelaar, schrijver en uitgever in Dokkum, hij was ook een vermaard sneuper. Hij hield van Dokkum.
Zijn interesses gingen uit naar de geschiedenis van Dokkum en zijn omstreken, maar ook naar zijn ingezetenen.
Kamminga las, zocht, onderzocht en verzamelde alles wat maar even met Dokkum van doen had. Hij noteerde, schreef en gaf uit. Vele onderwerpen kwamen van zijn hand. Zijn verzameling groeide en groeide.
Het was het begin van de Oudheidkamer.
Op 18 januari 1937 werd de "Vereniging Oudheidkamer Dokkum en Omstreken" officieel opgericht. Dit leidde uiteindelijk tot de vestiging van het Streekmuseum " Het Admiraliteitshuis" in 1964 in Dokkum.

In de jaren van de oorlog en in de jaren daarna bezochten Kamminga en de brugwachter-tekenaar J. Hoekstra vele plekjes in Dokkum en alles wat hun als intersssant of als merkwaardig opviel werd in woord en beeld vastgelegd. Zij zwierven over kerkhoven, maakten oude grafstenen leesbaar, zochten naar gevel- en gedenkstenen, bezochten kerken en letten op wapenschilden, opschriften, jaartallen en namen van oude friesche geslachten.

Boerderijen werden bezocht en getracht meer duidelijkheid te verkrijgen over de ouderdom, zijn geschiedenis en de bewoners. Vele gesprekken werden gevoerd met oude mensen. Met ambachtslieden, vissers en boeren over hun vak in vroegere tijden, met vrouwen over hun kiederdracht. Ook werd wel Leeuwarden bezocht. Samen zwierven Kamminga en Hoekstra door oude buurten, sloppen en stegen en er werd altijd wel wat gevonden.
Was er tijd over dan werd ook het Rijksarchief in Leeuwarden bezocht. Kamminga besteedde eens vele uren aan het doorlezen van een Proclamatie-boek van Dokkum. Vele verkopingen passeerden de revue, namen van bedrijven en soms niet meer bestaande straten en stegen trokken zijn aandacht en werden door hem genoteerd, zo'n 80 bladzijden werden doorgeworsteld. Copieerapparaten bestonden er in zijn tijd nog niet, dus enige beperking was noodzakelijk. Kamminga was, dat kan men nu stellen, een echte sneuper. Fedde Schurer dichtte over hem "Hwant hwat Kamminga koe, dat koe gjien yn us romrofte stedden".
Nu er weer Sneupers in Dokkum aan de gang zijn, die het zover gebracht hebben dat ze zelfs een vereniging opgericht hebben, dan rijst de vraag of de naam Kamminga niet in de naam van de Vereniging tot uitdrukking zou kunnen worden gebracht.

D v/d Werff.

****

NIEUWE VERVOLGSERIE: E M I G R A T I E . (DEEL I)

De komende tijd zal een serie artikelen gewijd worden aan de trek naar Amerika. Deze keer is het bedoeld als een aanloop naar het beter begrijpen waarom men steeds naar verre vreemde landen trok. De serie start omstreeks 1600 toen de omstandigheden toch van geheel andere aard waren dan in de tijd dat onze overgrootouders vertrokken.
Ik wil proberen, aan de hand van voorbeelden, in een voor iedereen begrijpbare tekst die situatie weer tegeven die het lezen ervan aantrekkelijk maakt.
De volgende onderwerpen zullen in deze serie aan bod komen:
inleiding tot het emigratieproces, oorzaak der landverhuizing, het vertrek uit Nederland, het leven aan boord, de eerste emigratiewet van 1861, een willekeurige reis, aankomst en vestiging, van Black Lake naar de bestemming, stichting der nederzettingen in Pella, Michigan, Vriesland, Groningen, landverdeling, ontstaan eigen cultuur, wonen, de wegen, inburgering, tweede generatie, periode na 1945, literatuurlijst.

Hopend veel mensen er een plezier mee te doen, starten we deze keer met:

Deel I: **NEDERLAND OF AMERIKA.....**
Een blik op de landverhuizing en de emigratiegolf in het midden van de 19e eeuw.

schrijving der Hollandse trek naar Amerika, gedurende enkele eeuwen.
t ontstaan en gevolg van toen tot nu en de ontwikkeling die hiervan
k gevolg was.

Als 't Vaderland zijn gunsten weigert
Aan hem, die werkt en zwoegt en draaft;
Als drukkende armoed hooger steigert,
Hoe hij ook door natuur begaafd,
Met zijn talenten om moog dwalen,
Toch zijne plannen steeds ziet falen,
En 't noodlot zijn fortuin begraaft,
Dan zwerft hij eenzaam en verlaten
Langs 't ongebaande vlak der zee,
En vindt welligt in vreemde Staten
Een leven van geluk en vree.

****

INLEIDING.

De laatste jaren horen en zien we veel meer over het onderwerp wat wij hier in een korte reeks zullen laten passeren. Velen die er een bezoek brachten is gevraagd hun ervaringen via de media bekend te maken, zodat ook anderen een inzicht zullen krijgen in de toestand van onze verre voorouders die de grote stap waagden.
Ik ben niet in Amerika geweest, toch lijkt het mij geen beletsel om deze serie te schrijven. Naar mijn mening heeft het zelfs een voordeel daar men niet afgeleid wordt van het doel: het schrijven van een algemeen relaas.
Men zou kunnen afdwalen van dingen en zaken en vervallen in bijkomstigheden die het zicht op het geheel doen verliezen.
Men moet zich realiseren dat het volgend verhaal slechts een milimeter is op de kilometerslange ontwikkeling van het hedendaagse Amerika.
Voor diepere studie van elk onderdeel zijn vele bronnen aanwezig en men zou zijn leven ermee kunnen vullen om ze te lezen. Door mij zijn vele ingangen gebruikt en is er authentiek materiaal gelezen en ik hoop dat dit verhaal een rol mag spelen in Uw belangstelling voor het 'verre' Amerika en een idee mag geven van de Nederlandse emigratie naar Amerika over een lange tijd.
Bijna alle beschrijvingen die erzijn over de Nederlandse emigratie komen nogal éénzijdig over. Ze vertellen weinig over het land zelf, het ging meer om de belevenissen van de landverhuizer. Het waren daarom vooral de Amerikaanse geschiedschrijvers, die vanaf de eerste vooruitgang het land zelf op de voorgrond zetten. Onder het motto van "het land der onbegrensde mogelijkheden" schreven zij Amerika de wereld in. En niet zonder reden! Er is denk ik geen land, welk in zo'n korte tijd -zeg 100 jaar- zo'n grote verandering onderging als Noord-Amerika.
De Hollandse emigratie verhalen moeten we daarom ook niet toepassen op geheel het Amerikaanse land. Er woonden al eeuwen mensen in dat land die, behalve enkele stammen of groepen, zelf hun evolutionaire ontwikkeling doormaakten. Het is daarom ook dat men door de Amerikaanse literatuur een heel andere kijk op de feiten krijgt. De Amerikanen zagen heel anders tegen de emigratie aan. Ze stonden er nogal sceptisch tegenover, het waren tenslotte indringers in hun cultuur en leefwijze, maar later veranderde dat. Toen prees men de volharding van de landverhuizers die probeerden in de onherbergzame gebieden te slagen. Hoewel de bevolking ter plaatse altijd gevonden heeft dat ze de problemen aan zich zelf te danken hadden, volgens hen zochten ze de moeilijkheden op.

Twee redenen waren hieraan debet: Ten eerste probeerde men zoveel mogelijk bijelkaar te blijven en ten tweede was de financiele positie zwak. Het overwicht van de leiders was vaak enorm en de taal gaf eveneens het probleem dat men zich, vooral in het begin, niet gauw onder de bevolking begaf. Om een inzicht te krijgen in de emigratie van de Hollanders naar Noord-Amerika moeten we vele eeuwen terug.

Daar er voor elke handeling een reden is, zo ook heeft de handeling van emigratie veel stof tot schrijven gegeven en zijn vele discussies gevoerd. Toch zijn en blijven de redenen vele, die leidden tot een wereldwijde bekendheid met ons kleine landje.

Nederzettingen van slechts een paar honderd mensen ontpopten zich tot steden van miljoenen gedurende een periode van pakweg 30 tot 40 jaar. Als men bedenkt wat voor een werk er gedaan moest worden voor het zover was, denk eens aan al de voorzieningen die nodig waren, men kan zich dan ook wel voorstellen dat er uiteindelijk met heel andere

ogen tegen de 'Dutchman' aan gekeken werd.
Toch is het waar dat vele grote steden ontstonden uit deze kleine nederzettingen mede door de moed van de emigranten. Niet alleen uit Nederland, doch evenzeer uit Engeland, Ierland, Duitsland en de Scandinavische landen. Globaal ging men, naar eigen gebruik en landsgewoonten, op dezelfde manier te werk.
De latere tijd bracht ook voor de handwerkslieden meer mogelijkheden door de snel toenemende industrialisatie, hierdoor kreeg iedereen een gelijke kans. Een domper op de ontwikkeling waren de burgeroorlogen, hoewel diegene die meegevochten hadden een andere indruk overhielden van het Amerika. De politiek kwam in de belangstelling en de amerikaanse manier van verkiezingen houden deden onze Hollanders erg kermisachtig aan.
Men koos ook niet altijd op de manier die men in gedachten had, maar men koos, d.w.z. er werd gediscuseerd en gebakkeleid over de politiek en men kreeg een bredere kijk op veel meer zaken dan het werken alleen.
De verzamelde brieven van Herbert J. Brinks geven een redelijk beeld van een breed scala landverhuizers. Deze mensen, soms heel gebrekkig, schreven op een eerlijke manier naar hun familieleden in Holland. Hun brieven - in de periode 1830 - 1880 - zijn dan ook erg gericht geschreven en steeds vanuit hun geloofovertuiging.
"Their duty is protection, no direction, of the church".

De emigratie tot ca 1830 heeft een erg persoonlijk karakter gehad. Men ging hoofdzakelijk uit werkoverweging emigreren, als boer, bouwvakker of als handelsman. De laatste bijna altijd met het idee, geld te verdienen, carriere maken en dan met geld en aanzien terug naar Nederland. Op die manier raakten de Nederlanders over de gehele wereld bekend, doch nergens werden echte kolonies gesticht.
De aantallen waren veelal te klein en men had het daarentegen ook te druk met het werk. Het werk voor eigen genot of in opdracht van diverse Commissies in het thuisland. De Raden van Bestuur hadden geen idee van de echte toestand en reageerden dan ook fout op de brieven die zij kregen van de leiders ter plaatse. Denk hierbij aan de V.O.C. en meer van dezen. Desainiettemin probeerde men soms toch een Hollands dorp of stad te stichten, hetgeen in de meeste gevallen mislukte. Een duidelijke uitéénzetting vindt men in het boek "Holland aan de Hudson" 1963 van W.J.van Balen. De grote ommekeer ontstond omstreeks 1834, dit als gevolg van de ontevredenheid en onrust op het kerkelijk gebied. Vervolging en dicriminatie van bepaalde kerkelijke groeperingen, ontslag en zelfs gevangenis en veel armoe in grote delen van ons land gaven de eerste aanzet. Vooral de voorgangers in de kerken die steeds paraat waren in de situaties gaven de aanzet tot de landverhuizingen in de 19e eeuw.Later komen we hier nog uitvoerig op terug.
In de tijd nu dat men druk bezig was de Hollandse handelsreizen met Indië uit te breiden en men probeerde er nog meer winst uit te halen gebeurde het dat er een Engelsman genaamd Henry Hudson zich in Nederland aanmelde. Met ongetwijfeld goede geloofsbrieven aangaande zijn verkenningstochten op zee en met name naar het Noorden had de V.O.C. wel oren ernaar om met hem een dienstverband aan te gaan. Om het gehele stuk geschiedenis te verhalen wat ervoor afging zou hier te ver voeren. Het is een gegeven dat, met de dolk in de rug van Franse zijde, om een andere vaarroute naar China te vinden, de V.O.C. met deze kaptein-zonder-boot en een goede kennis van de vaargebieden, men besloot het erop te wagen. Op deze manier wist deze handige Engelsman de hele V.O.C. te overbluffen en dachten ze de Franse staat te vlug af te zijn. Door deze toch een beetje naar oplichterij ruikende praktijk kreeg Henry Hudson een schip en met de opdracht dat wanneer het niet lukte deze noorde-

lijke doorvaart naar China te vinden hij meteen terug moest keren naar Holland.

Een uitgebreid verslag van deze reis leest men in het boek "Henry Hudson's reize onder Nederlandse vlag in 1609" van L'Honore Naber. Men had in deze Hudson een stijfkop genomen die, toen het allemaal anders liep, zijn eigen gang ging. Hij wist van een grote rivierarm in het gebied ten zuiden van Nova Zembla en liever dan in het poolijs te raken ging hij op zoek hiernaar. Hij voer van Nova Zembla naar Amerika; een moeilijke reis maar met kennis van zaken uitgevoerd. Hij kwam in Amerika aan op het punt waar nu de grens ligt met Canada. Na eerst nog een andere rivierarm te hebben geprobeerd en enkele schermutselingen met Indianen besloot hij een iets zuidelijker rivier op te varen met zijn "Haelve Maen". Dit werd de naar hem genoemde rivier de Hudson!

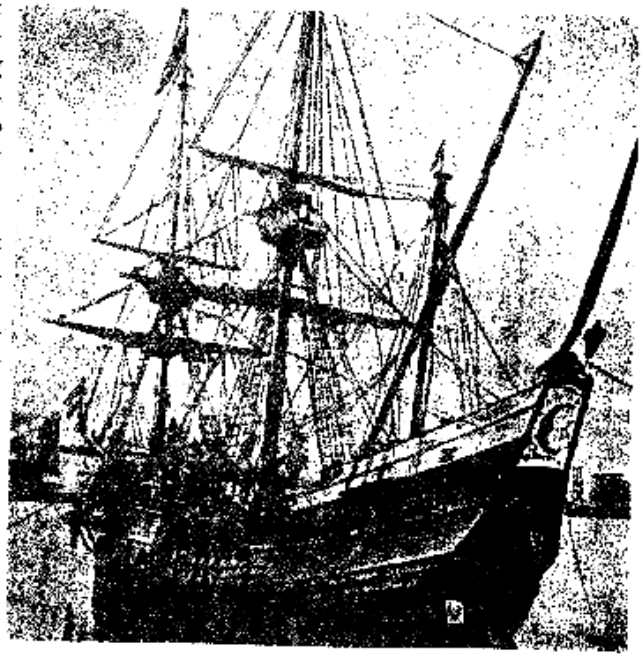

eeiding van een copie van de Haelve Maen", die gebruikt is in 1909 het derde eeuwfeest.

Deze in 1609 door de engelsman Hudson in opdracht van de Republiek der Verenigde Nederlanden ontdekte rivier, bracht ons in aanraking met het vaste land van het hedendaagse Amerika. Wegens het niet nakomen van z'n afspraken met de Vereniging om de weg naar China te vinden kwam hij in opspraak en raakte in ongenade. Het zou tot 1615 duren voordat de eerste Nederlandse nederzetting gesticht werd op de plaats waar nu Albany ligt. Hier werd het fort Nassau gebouwd en een aanvang gemaakt met een ruilhandel met de indianen.

De vele schepen met waardeloze snuisterijen zoals spiegeltjes en kralen en niet te vergeten de sterke drank waren een geliefde handel voor de ruil met bontvellen. Door deze zaken werd veel geld verdient in die tijd en keerden de schepen rijk beladen terug. Het was helaas nog een te los-vaste handel, die pas in 1623 enigszins geregeld werd door de West Indische Compagnie.

Dit sloeg goed aan en vanaf 1624 toen de eerste groep Nederlanders, onder zeer primitieve omstandigheden, naar de nieuwe wereld vertrok nam de emigratie een aanvang. Het begon allemaal zeer moeizaam. Slechte schepen en verzorging onderweg deden velen het nieuwe land niet zien. Ze kregen een graf in de golven. Uit die tijd laat ons het nieuws raden daar van het gewone volk bijna geen geschreven zaken bewaard zijn gebleven.

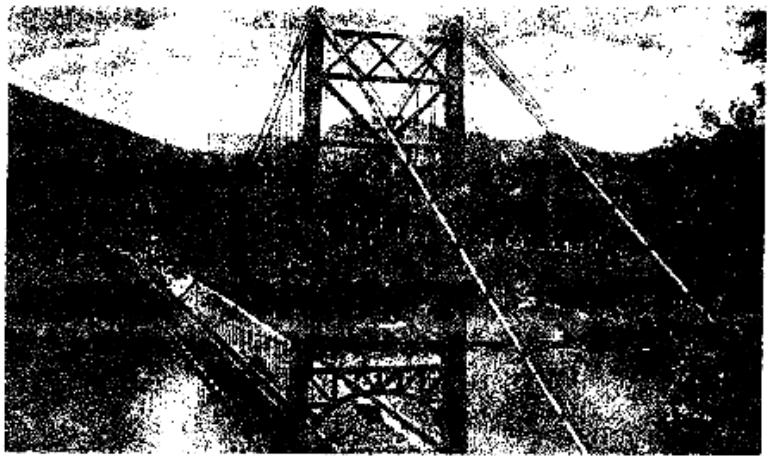

tot deze plek is Hudson met zijn Halve Maen de rivier opgevaren.

Deze groep vestigde zich vooral in de buurt van fort Nassau, hoewel ze totdat men woningen had, op het schip bleef wonen.

In 1625 gingen vier schepen richting Nieuw-Nederland met een nog grotere groep Nederlanders, maar zoals reeds gezegd men ging die tijd alleen voor de handel en probeerde z'n levensstandaard te verbeteren. Men kwam niet zozeer om hard te werken. Men was er op uitgestuurd en veel dingen lagen aan banden door allerlei gebodjes en verboden door de W.I.C. opgelegd. Daar kwam nog bij dat de opdrachtgevers in Nederland propaganda gingen maken die niet helemaal naar waarheid overkwam. Velen kwamen daardoor in de ellende en het heeft ook veel slachtoffers geeist, doordat men niet terplaatse kundig mocht handelen.
Onkunde, drank en het niet willen werken waren de grootste fouten die men maakte. Ook de strijd tegen de Indianen van 1643 tot 1645, door verkeerd inzicht ontstaan, kostte één derde van de nederlanders het leven. Alleen al de bevolking van Nieuw-Amsterdam - nu New York- daalde in twee jaar tijd van 2500 naar 500 zielen. (zie J.A.A. Hartland, pag 117).
Zo zou men nog een hele tijd door kunnen gaan, maar daarover is literatuur genoeg, zodat we de 17e eeuw kort kunnen samenvatten.

Het Nederlandse" emigratiebeleid", als het er al was, was er niet opgericht mensen te helpen met de landverhuizing, doch alleen eigenbelang en eigen verdiensten stonden voorop. Een reden dat het veelal mislukte was dat men zich, onbekend met taal en gewoonten, ergens vestigde. Zonder goede motivatie, een sterke wil en doorzettingsvermogen was veel initiatief tot ondergang gedoemd.
Voordat we nu een sprong in de tijd maken nog even een paar jaartallen voor de liefhebber: De periode van de tweede helft der 17e eeuw is de tijd dat Peter Stuyvensant zich liet gelden. Na alle problemen en wantoestanden kreeg hij de opdracht hierin verbetering te brengen. Het was dan ook aan "Koppige Piet", zoals hij genoemd werd, rust te brengen onder de Indianen. Hier werd nogal wat oorlog mee gevoerd waar vooral Willem Kieft debet aan was.
Het jaar 1664 is een belangrijk jaar geweest voor Nederland overzee. Het was nl. op 8 sept. van dat jaar de overdracht van Nieuw-Nederland aan de Engelsen. Het was tevens 55 jaar geleden dat Henry Hudson voor het eerst de naar hem genoemde rivier opvoer. De eerste echte nederzetting van Nederlanders vierde zijn 50 jarig bestaan. Nieuw-Amsterdam was 39 jaar geleden gesticht en had sinds 11 jaar zijn stadsrechten, toen het dit jaar overging in Engelse handen. Na nog enkele schommelingen in de geschiedenis was het de Vrede van Westminster die in 1674 een definitief eind maakte aan de Hollandse bezittingen in dit nieuwe land.

zegel van de stad Nieuw-Amsterdam.

zegel van de kolonie Nieuw-Nederland.

Als we dan nu een sprong in de tijd maken naar 1825, de tijd na Napoleon, zien we weer een toeneming van de emigratie. Mede het gevolg van de sociale toestand in Holland. Lage prijzen van de granen, de lovende brieven uit de verre verten gaven een goede aanstoot. Dit was een trek die erop gericht was te emigreren naar familie of kennissen die er reeds jaren al woonden en niet om er nieuwe kolonies te stichten.
Men wilde meer in een opgemaakt bed stappen.
De bekende Ds.Wijckoff te Albany was in Amerika de gangmaker, daar hij alle hulp toezei aan hen die overkwamen. Hij stichtte de "Prot. Evang.-Holl.Verhuizings Vereniging" en spoedig daarna kwamen er meer van die groepen, die met brieven en beloftes de mensen uit Nederland toeriepen tot komen. Deze brieven zijn er vele van bewaard gebleven temeer daar ze vaak gepubliceerd werden. Er was geen tijd en geld voor een afzonderlijke post. Men stuurde een brief naar familie in Holland en vroeg of men die wilde laten drukken en op deze manier verspreiden. Dit resulteerde o.a. in 1846 tot het komen van de groep van Ds. van Raalte. Helaas was de tijd zeer slecht gekozen, n.l. de winter van 1846/47, zodat alles verkend en opgebouwd moest worden in sneeuw en ijs en een strenge kou. "Zie vooruit en niet achterom" was in die tijd een slogan die het moest doen, hoezeer zou dat later ook nog gelden. Slechts de kerk en het diepe geloofsvertrouwen en de steeds aanmoedigende stem van de leiders hebben het mogelijk gemaakt dat men slaagde enige kolonies te stichten.

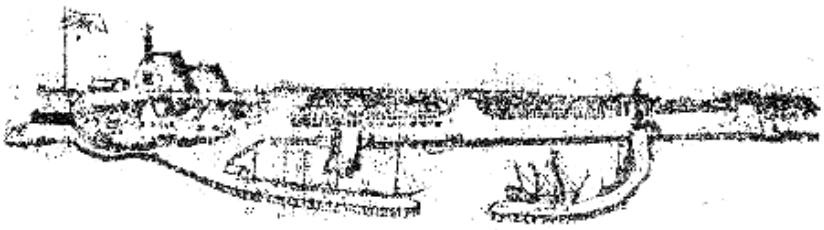

New York, zoals het er tijdens de overgave uitzag (1664).

Deze eerste belangstelling tot emigreren duurde tot ca 1855, daarna nam het snel af en het duurde tot 1880, voordat er weer een opleving kwam. De oorzaak lag in de crisis in Nederland.
De afname in de periode 1855/80 lag voornamelijk in het feit dat er meer godsdienstvrijheid kwam, de vervolging van de Afgescheidenen was zo goed als voorbij en alles leefde weer wat op. In 1880 ontstond er een landbouwcrisis en zo werd de economische toestand de voornaamste reden tot emigreren. Werkeloosheid in Nederland bracht velen tot bittere armoede en ellende.

ook na 1674, het einde van de Hollandse bezittingen werd er in New York nog in de hollandse stijl gebouwd.

Men ging nu ter verbetering van de maatschappelijke status en die werd geboden doordat na de oorlog North-South van 1860 tot 1864 er veel vraag was naar arbeidskrachten in de industrie.
Veel brieven uit die tijd eindigen dan ook met de kreet "Zend ons langzamerhand ook alle getrouwe arme huisgezinnen uit Holland".
We zien nu ook meer mensen van buiten het boerenbedrijf vertrekken en zich vestigen in de steden en de randgebieden. Een dagloner verdiende in die tijd gemiddeld 8 shilling en heeft de kost vrij, aan een vaste arbeider wordt zo'n 10 tot 12 dollar per maand betaald. Omgerekend naar Hollandse koers was dat 25 tot 30 gulden. Een heel groot bedrag voor de eind 19e eeuw. Op één ding drong men wel steeds aan en dat was dat men of van te voren of anders zo snel mogelijk engels moest leren, daar dat nog aanmerkelijk kon scheelen in de verdienste.
Er ontstond nu een ware race tussen de elkaar beconcurerende stoomvaartmaatschappijen, want het aanbod was groot.
De overtochtsprijzen daalden van f 80.- tot f 100.- naar een niveau van f 25.- tot f 40.-. Er zijn zelfs gegevens bekend dat men vanuit Engeland vertrekken kon voor een prijs van slechts 7 dollar. Deze trent zette zich voort op het vaste land van Amerika tussen de spoorwegmaatschappijen. Sommige trajecten verlaagden de prijs van 5 naar 1 dollar. Men kon van New York naar St. Louis met de trein voor maar één dollar: een afstand van iets meer dan duizend mijl. Door al deze concurrentieslagen ontstond in het oosten al in de jaren 1880/90 een teruggang, zodat we van die tijd af ook een trek zien naar het westen. Hier waren de lonen nog hoger en het land goedkoper. Ook ontstond er onder de arbeiders ontevredenheid vanwege de immigratie. Men was bang voor te grote opkomst van de buitenlanders,die de werkgelegenheid zouden kunnen beinvloeden. Door de druk van verschillende partijen kwamen er nu ook enkele wetten van regeringszijde, maar een groot beletsel was er nog niet. Later werd dat anders met de z.g. quotumregeling.Een regeling die

tot doel had per jaar niet meer dan een vantevoren vastgesteld aantal buitenlanders toe te laten. Deze regeling had tot gevolg dat velen Canada als emigratieland kozen, waar deze regeling niet van toepassing was. (1924)
Dit land komt hier niet ter sprake toch willen we nog wel vermelden dat het meestal de boeren waren die in Canada gingen wonen. Dit vanwege het gunstige klimaat en de beschikbare gronden. Het waren de agrarische gronden die de meeste aantrekkingskracht hadden.

****

TEL. NUMMER DOKKUM (05190)... wordt per 25 juni 1991 gewijzigd.
kies eerst een negen (9) voor het abonnee nummer!!!!

****

Dankzij de inspanning van dhr. D. v/d Werff kunnen we U het derde deel brengen van de inventarisatie van het fotoarchief in het Admiraliteitsmuseum.

----------**FOTO NIEUWS.**----------

foto no./onderwerp.

100 = inspecteur Hoekstra.
136 = bestuurijsclub 1950.
487 = Djoerd Bokma, gehuwd Jetske Neij
520 = Arie Berghout, winkelier
575 = molen houthandel Oberman
576 = huizen Halvemaanspoort
588 = Anna Hacquebord
617 = Jan Colmer, kleine breedstraat
639 = Aukje Meijer
662 = Jan Jacobs vd Werff, koopman
692 = Jetske Neij
714 = Sjolle Basteleur, visser
724 = Harriet Miedema
726 = Harm Woelinga
728 = Jan Schregardus, omroeper
750 = drieling Pranger Rinsumageest
1239 = Dirk Rafaëlz Camph.predikant
1244+1246 = Romkje/Winke Stavorinus
1247+ 788 = Romke vd Werff, slager
1263 = Abe Veldman
1264 = Hendrik J.Riezenbos,commies
1271 = Johannes Gerardus Demes
1329 = Albert Jonker, burgemeester
1338 = echtpaar Bouma - Neij
1353 = Caesar Miedema, pakh.knecht
1514 = Wed. P. Osinga
1517 = Aafje vd Net - Bosch
1518 = Anna Juliana/Freerkje Hansma
1741 = laatste bewoners van het armhuis: wed.Kramer, mej. Boomsma, Cornelis Damsma en Elisabeth Brink.

daarnaast is er nog een grote foto zonder nummer waarop de volgende personen voorkomen: echtpaar Jan Jacobs van der Werff en Klaaske Schaafsma met 2 dochters, Lambertus Huizinga, kleermaker, Dirk Hendricus IJvo van Erp, decoratieschilder, Klaas Vonk, turfmeter, Doederus de Vries, burgemeester en Pieter Helder met 5 zonen.

========== ********** ==========

NIEUWSBRIEF VAN HET RIJKSARCHIEF te Leeuwarden.

In februari verscheen er weer een Nieuwsbrief van het Rijksarchief waar wij voor u het belangrijkste nieuws uithaalden.
Men konstateerde een veranderend bezoekers gedrag wat betreft het bezoek aan het archief. Hetgeen te wijten was aan meer bibliotheek en/of ander archief bezoek. Volgens andere meningen is hier ook de modernisering enigszins debet aan.
Het bezoekers aantal liep nogal terug, vooral voor diegene die zich met familieonderzoek bezig houden lieten het in grote getale afweten. Naar onze mening geeft dit stof tot denken. Het mag volgens ons niet zo zijn dat men wegblijft vanwege het zich niet thuisvoelen of een te grote drempelvrees.

Na 4 maart j.l. wordt aan iedere bezoeker een pasje uitgereikt waarop vermeld de persoonlijke gegevens en een **bezoekersnummer**. Dit nummer heeft men in het vervolg nodig bij het aanvragen van de stukken. Deze pas is niet alleen voor het archief te Leeuwarden doch kan men in alle archieven in Nederland gebruiken.
Nieuwe aanwinsten van de FAF op studiezaal zijn o.a.de volgende klappers:174 Weesboeken Achtkarspelen 1729-1810.
175 Authorisaties Ferwerderadeel 1702-1811.
177 en 178 Gezinsklapper (dopen) Westdongeradeel 2 en 3.
183 en 184 Gezinsklapper (dopen) Kollumerland 1 en 2.
Ook werden er sinds juli 1990 in totaal 28 laatstverschenen genealogieën toegevoegd aan de reeds aanwezige. Hierbij kunnen enkele interssante exemplaren zijn die mogelijkerwijs aansluiting cq uitbreiding van de eigen genealogie bewerkstelligen.
Een groot gedeelte heeft relaties met onze omgeving of zijn zelfs geheel afkomstig uit onze regio.
Toch maar eens een bezoekje brengen aan het RA te Leeuwarden !!!

Rijksarchief in Friesland

ALGEMENE AANWIJZINGEN

Het door de staatssecretaris vastgestelde reglement hangt op het mededelingenbord.

Openingstijden:
De leeszaal is geopend maandag van 13.30-17.00 uur, dinsdag-vrijdag van 9.00-17.00 uur en zaterdag van 9.00-12.30 uur. Op zaterdag kunnen echter alleen stukken worden geraadpleegd als ze uiterlijk de voorafgaande vrijdag voor 15.00 uur zijn gereserveerd, dan wel indien de aanvraag voor dezelfde tijd telefonisch is doorgegeven. In de maanden juni-augustus is het Rijksarchief zaterdags gesloten.

Bezoekersregistratie:
Bij elk bezoek aan het Rijksarchief dient U zich te melden bij de receptie op de begane grond. Bij het eerste bezoek worden gegevens zoals naam, adres en doel van onderzoek in de computer vastgelegd. U krijgt vervolgens een pasje uitgereikt met daarop naam en bezoekersnummer. Bij ieder volgend bezoek is het noemen van naam of nummer voldoende. Ingeval U eerder een ander rijksarchief heeft bezocht dan kan het daar uitgereikte bezoekersnummer worden gebruikt. En zo is een pasje dat op het Rijksarchief in Friesland is afgegeven ook in andere rijksarchieven geldig.
Aanmelding is beslist noodzakelijk; indien dit niet is gebeurd accepteert de computer geen aanvragen!

Aanvragen van archiefstukken:
Hiervoor maakt U gebruik van de toetsenborden en beeldschermen, die naast de Collectie DTB-boeken staan. Voor de wijze van aanvragen wordt U verwezen naar het informatieblad *Aanvragen van archiefstukken* (PLG-AAN). Voorwaarde om te kunnen aanvragen is het toegangsnummer van de inventaris waaruit U wilt aanvragen te weten. Elke inventaris heeft een eigen toegangsnummer. Eén band kan meerdere toegangen en dus meerdere toegangsnummers bevatten! De computer biedt de mogelijkheid stukken te reserveren; we verzoeken U echter hier alleen gebruik van te maken als U dit voor een zaterdag wilt doen. **Door U zelf gedane reserveringen voor doordeweekse dagen zullen niet automatisch worden uitgevoerd!** Akten en bijlagen burgerlijke stand kunnen normaal gesproken alleen nog op filmcassette worden geraadpleegd; voor de uitzonderingen zie het informatieblad *Richtlijnen genealogisch onderzoek* (RGO), verkrijgbaar bij de balie op de studiezaal.
De studiezaalbediende zal, normaal gesproken, binnen ongeveer 10 minuten de stukken op Uw tafel bezorgen. Wanneer U na een kwartier nog geen stukken heeft is er waarschijnlijk iets aan de hand; informeert U dan bij de chef van de studiezaal naar wie U bij aankomst bent verwezen.
Tussen 12.15-13.00 uur worden er geen aanvragen behandeld; de uitlening sluit om 16.30 uur. Na gebruik de stukken graag zo spoedig mogelijk op de daarvoor bestemde grote tafel bij de ingang van de studiezaal terugleggen. Nog een vriendelijk verzoek:
Zet tienjarentafels, DTB-boeken en inventarissen zo snel mogelijk na gebruik weer op hun plaats zodat andere bezoekers er niet nodeloos om behoeven te zoeken.
Gazeer voorzichtig met archiefstukken om, ze zijn onvervangbaar. Wijs niet met schrijfgereedschap naar teksten en gebruik archivalia nooit als onderlegger bij het schrijven. De sancties, genoemd in artikel 13 van het reglement van de staatssecretaris, zijn zeer streng!

PLATTEGRONDVAN DE STUDIEZAAL

Informatieblad RGO(Richtlijnen genealogisch onderzoek) verkrijgbaar bij de balie op de studiezaal.

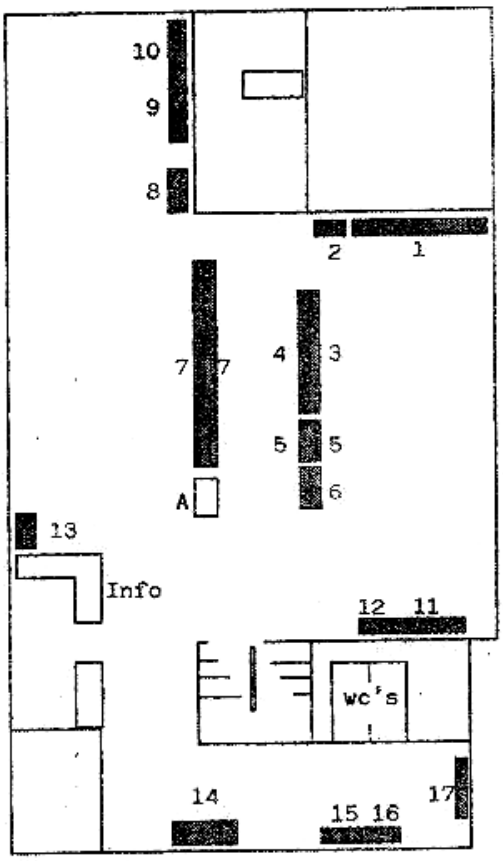

A. **Beeldschermen en toetsenborden**, met behulp waarvan stukken kunnen worden aangevraagd; voor gebruiksaanwijzing z.o.z.;

1. **Collectie Genealogieën** (gemerkt GEN); gebruiksaanwijzing op ruiter.
2. **Index op de Collectie Genealogieën** (1).
3. **Filmcassettes van akten en bijlagen burgerlijke stand;** zie Informatieblad RGO, punt 2.
4. **Filmcassettes nedergerechtsarchieven;** voor meer informatie over verfilmde delen zie Toegang 13 deel 2.
5. **Tienjarentafels burgerlijke stand;** zie Informatieblad RGO, punt 2.
6. **Microfiches;** inhoudsopgave op ruiter.
7. **Collectie doop-, trouw-, begraaf- en lidmatenboeken** (gemerkt DTB); zie Informatieblad RGO, punt 4.
8. **Generale Index op inventarisbeschrijvingen;** heeft betrekking op een deel van de Collectie Toegangen (nr. 10). Inhoudsopgave en gebruiksaanwijzing op ruiter.
9. **Collectie Nadere Toegangen** (gemerkt NADERE TOEGANG); indexen en andere nadere toegangen op delen van archieven. Alfabetisch toegankelijk via het LDS (nr. 13) en numeriek via de standcatalogus (hangt bij de collectie).
10. **Collectie Toegangen** (gemerkt TOEGANG); archiefinventarissen. Toegankelijk als voren. Daarnaast gedeeltelijk nader toegankelijk gemaakt via de Generale Index (nr. 8).
11. **Leeszaalbibliotheek** (gemerkt LEESZ.BIBL.). Alfabetisch toegankelijk via het LDS (nr. 13) en numeriek via de standcatalogus (hangt bij de collectie).
12. **Collectie Copieën** (gemerkt COPIE); betreft copieën van stukken die zowel in als buiten het Rijksarchief berusten. Toegankelijk als voren. Zie ook Toegang 348.
13. **Leeszaaldocumentatiesysteem (LDS).** Geeft alfabetische toegang tot navolgende collecties: Toegangen (plattegrond nr. 10), Nadere toegangen (nr. 9) en Leeszaalbibliotheek (nr. 11) en Copieën (nr. 12). Bovendien geeft het LDS informatie over vele elders berustende archieven (gele kaarten). Een systematisch overzicht vindt U in het Archievenoverzicht (Toegang 1).
14. **Microfiches van kadastrale plans** (1832, 1887 en tot ca. 1970).
15. **Collectie foto's van zegels** (gemerkt COLL. ZEGELFOTO'S). Toegankelijk via indexen op geografische en persoonsnamen en ambten, functies en instellingen (Toegang 525; geplaatst bij de zegelfoto's).
16. **Collectie foto's van kaarten en prenten** (gemerkt FOTOCATALOGUS KAARTEN). Toegankelijk via indexen op geografische, persoons- en zaaknamen (Toegang 357 deel 1 en 2; geplaatst bij de foto's van kaarten).
17. **Collectie foto's van charters** (oorkonden).

RJOCHTSAAK OM IN STIMDRAGEND HOARNLEGER YN 1763.

Der hat in tiid west dat it stimrjocht ferbûn wie oan pleatsen, hoarnlegers of persielen lân. Rike en aadlike famyljes kochten fanwege it stimrjocht safolle mooglik fan sokke pleatsen of hoarnlegers.

Yn 1763 spile der yn Ljouwert in rjochtsaak foar it Hof van Friesland oangeande in persiel "De oude Kooi" dat op Teerd ûnder Anjum lei. (Siviele sintinsjes SS 982-1/982-3/905-2a) De rjochtsaak gie tusken de susters Burmania en siktaris Bergsma. De fraach wie fan wa't it lân wie en oft der stimrjocht op lei. As tsjûgen kamen ûnder oaren foar: Taeke Jans, Syds Oebeles en Gerben Lieupkes. De stikken dêr't sy yn foarkomme, wurde werjûn en fierders twa kaarten dy't fanwege de saak opmakke binne. Beide jouwe it wenstee fan Syds Oebeles oan.

nr. 1: Losse Landen - geextraheert uit het floreenregister van Oostdongeradeel anno 1700.

nr. 78 - 3 1/2 pondematen op 't Teert, jonkheer Edsart van Burmania eigenaar Nom. Uxore. 2-:-: Meyer: Johannes Cornelis. Ten oosten Vegelin; ten westen Jan Doekle; ten suiden Burmania; ten noorden Swartsenbergh.

nr. 174 - 2 pondematen op 't Teert jonkheer Edsart van Burmania eigenaar Nom. Uxoris. :-14-: Meyer: Johannes Cornelis. Ten oosten de wegh; ten westen Jan Doekle; ten zuiden de weg; ten noorden dhr. Vegelin.

dêrûnder folget (kopy)

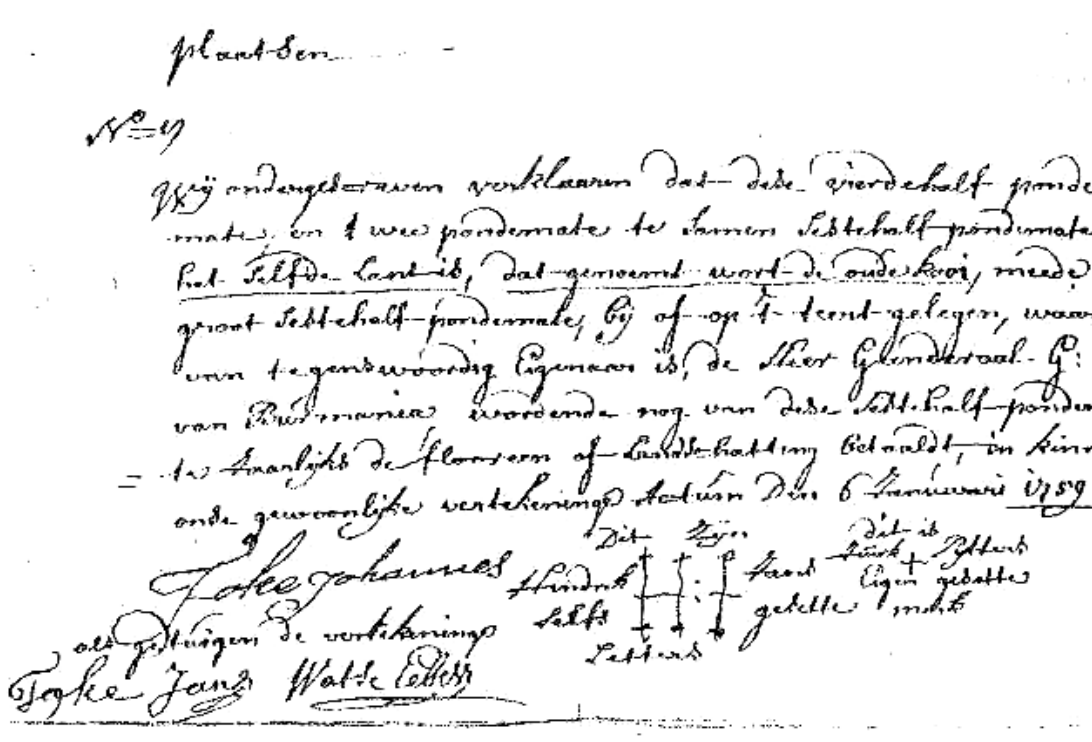

It ûtsykjen fan de feiten wie dus al yn 1759 begûn. Hjirûnder folget in tsjûgeferklearring fan Syds Oebeles en Gerben Lieupkes, 27 maart 1759 opmakke.

Syds Oebeles, huisman onder den dorpe Anjum, attestere en verklare bij desen dat wijlen Jacob Bodes bruiker geweest is van het hornleger en de oude kooij waarvan tegenswoordig eijgenaar is de heer generaal jonkheer G.O. van Burmania, op het Teerdt gelegen, welk hornleger en oude Cooij nu een stuk landt is. Dat Jacob Bodes, diestijds cooijker, woonde in de huisinge tegenwoordig bij Foke Johannes bewoond, op welke huisinge geen stem legt. Dat voorschreven Jacob Bodes anders geen hornleger heeft gebruikt destijds daer een stem op was dan 't hornleger de oude cooij voorschreven.
Verklarende verders dat de dorpsrechter van Anjum meergemelde Jacob Bodes altijd aanseggingen dede om te stemmen en in de kerke te compareren wanneer het stemrecht plaats hadde. Dat het de attestant mede gebleken is dat op voorschreven hornleger een huis gestaan heeft; gevende reden van wetenschap dat de attestant het hornleger in den jaar 1715 & 1716 heeft omgeploegd en dat hetselve keislig was gelijk nog wel aan de grond gesien kan worden.
Passere dese hieraf om te strekken na behoren, bereijd sulx met eede te bevestigen. In kennisse mijn hand ten praesentie van de fiscal U. Colerus als getuige, Vertekent te Anjum, den 27 maart 1759.

Sieds Ubles U. Colerus.

Ik ondergeschrevene, Gerben Lieupkes, woonagtig op Dijxhorne, onder den clokslag van den dorpe Ee, oud ongeveer tagtig jaren, attesteere dat bovenstaande attestatie by Syds Ubles gepasseert, nadat mij desen van woorde tot woorde te vooren gelesen was, de suivere waarheid behelst. Geve reden van wetenschap dat ik als arbeider bij Tjeerd Haijes hebbe ge-arbeit in de jare 1715 & 1716 terwijl de attestant Syds Ubles bij gedagte Tjeerd Haijes heeft gewoont voor boereknegt en ik destijds op 't Teert hebbe gewoont. Derhalve bereid sulx met eede te bevestigen, in kennisse mijn gewoone verteekeninge ter praesentie van de ontvanger Jan Goslings als getuige vertekent op Dijxhorne, desen 27 maart 1759.

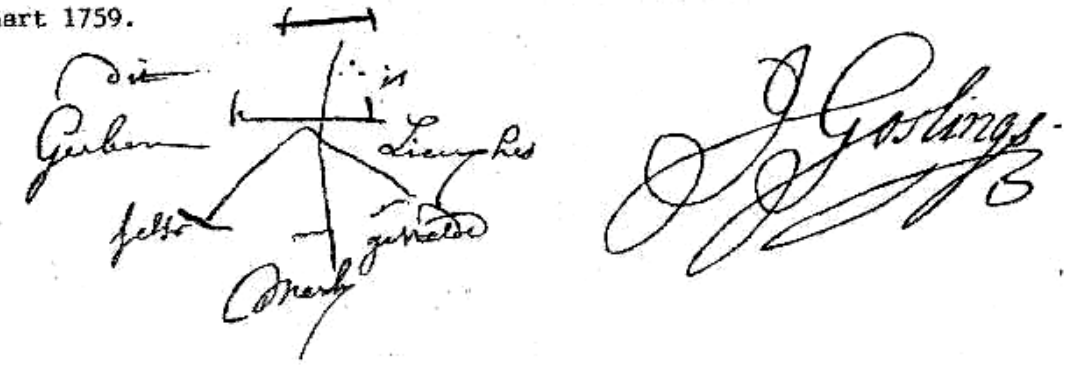

It tredde stik betreft in tsjûgeferklearring fan Sieds Oebeles te'n geunste fan Lucia Barbara van Burmania cum sociis. Hy is te boek steld troch Jan de Kempenaar, raad ordinaris in den hove van Vriesland, den 19 oktober 1763.

Sieds Ubles huisman, wonende onder Anjum, oud in het 66ste jaer, geciteerd, ge-edigt, ge-examineert, verklaerde dat de getuige na examinatie van de overgelegde kaert niet anders kan zien na zijn (beste) begrip alsdat deselve de situatie wel afbeelt, gelijk de getuige ook aenwijsing gedaen heeft nevens ander doe de landmeter de gelegenheijt heeft opgenomen om de kaert dan na te maeken. Dat het land, de oude koeij genaemt, en op de kaert aengetekent, het hoogst is omtrent de dobbe en dan soo ten zuijden aen de koeijweg vrij laeg wert. Dat de getuige nog heel wel geheugt dat aen de zuijtkant geweest is een vogelkoeij, hebbende de getuige wel geëten vogels daerin gevangen. Dat er dan bij de koeij dierect op dat lant geen huijs was voor de koeijman.
Die woonde in een oudt huijsje dat gestaen heeft op deselve plaets daer de getuige nu woont en bij hem gesitueert is gelijk het op de kaert aengetekent is op de naem van Sieds Oebeles. Dat het hooge van het zoogenaemt koeijlant natuurlijk schijnt terpagtigh te zijn. Dat de getuige wel kan zeggen voor desen voordat er geschil geweest is over de stem, thans in geschil, altijt gedagt te hebben dat dit koeijlant zoude zijn een stemdragent hornleger.
Dat de getuige ook weet dat voor desen de bruijkers daervan aengekondigt zijn bij de te doene stemmingen. Dat zij als zodanig gecompareert en geadmitteert zijn tot stemmingen; dat ook onder Anjum gebruikelijk is geene kerkvoogden te benoemen als eijgenaers of bruijkers van stemgeregtigt goet; dat niet te min de getuige wel voorstaet dat de koeijkers voor desen uijt hoofde van dit lant, hetzij een of meermaelen tot kerkvoogt gestemt zijn.
Dat de getuige wel gehoort heeft voor het geschil en bij naeme van Eije Pieters, die mogelijk wel 25 jaeren is doot geweest en 90 jaeren out geworden is zo niet meer, dat er op het hooge van het koeijlant dat omtrent de dobbe moet zijn, gestaen hadde een huijsinge, gelijk de getuige ook weet dat het aldaer keiselachtig is na hetgene de getuige met genoegsaeme sekerheijt van anderen heeft horen seggen.
Dat uijt de dobbe in de kaert in dit lant aengetekent, waerschijnlijk gegoct wert dat daerbij een huijs geweest zij, aengesien men geen andere reden kan vinden waerom men aldaer een dobbe soude gemaekt hebben. Dat hij sedert zijn tiende jaer onder Anjum heeft gewoont. Dat hij bepaeldelijk in de jaeren 1715/1716 heeft gewoont op een plaets aen de weg daer de inreed op de kaert na het zuijden is en vandaer op een dobbe roeijt, soodat de getuige van lange tijden

Gerkemahornleger heeft gekent. Dat dat hornleger altijt geweest is aen een stuk ongescheijden landen. Dat daer gevonden of bespeurt werd de landrug die naest wijnig jaeren aldaer gemaekt is, sonder dat de getuige kan seggen wat voor zijn tijt daer geweest kan hebben. Dat die landrug in de kaert aengetekent omtrent op de midden van de huijsen van Sake Hendricks en Jan Eelkes die naest wijnig jaeren gezet zijn terwijl de getuige te voren op dat hornleger geen huijs gekent heeft. Dat de getuige voor desen noeijt gehoort heeft dat Gerkemahornleger gescheijden geweest is. Nog seijde de getuige hem wel te geheugen dat Pieter Jochums, ook Pieter Prins genaemt, dit hornleger heeft gebruijkt; dat de getuige zijn buurman zijnde, veel met hem heeft verkeert.
Dat de getuige meent wel te kunnen verklaeren dat er bij tijden van Pieter Prins geen landrug geweest is soodat vanselve spreekt dat die deselve niet kan hebben weggeploeght.
Dat in het jaer 1749 de coopman Talma op het eene deel van dit hornleger een kleijn huijsje geset heeft, zijnde door de pachter een jaer of twee daernaaen de andere kant van hetselve hornleger een huijs geset daer Jan Eelkes weduwe woont. Nog zeijde de getuige ook noeijt van oude lieden gehoort te hebben dat het genoemde Gerkemahornleger voor desen door een landrug landen gescheijden geweest zijn. Dat voor Hendrik Jans bruijker van dit hornleger is geweest de voornoemde Pieter Jochums of Prins. Dat voor hem het gebruijkt is door Tjeerdje Mooij of Tjeerd Jans die de getuige ook van nabij daer gekent heeft; dat ook doe in Gerkemahornleger geen landrug maar hetselve geheel ongescheijden en een effen stuk landts. Dat de getuige denkt dat die hieromtrent van een landrug spreken, sig verwarren; terwijl het waer is dat er een landrug voor desen en nog leght tussen Gerkemahornleger en de twee ackers door Hendrik Jans gekoght van Marten Aesges weduwe; hetwelk in de kaert met een groene strook is afgetekent. Dat er ook een landrug gelopen heeft tussen de genoemde twee ackers en een derde acker van Hendrick Jans daeraen leggende, welke laetste landrug door Hendrik voorschreven, is weg geploegt nadat hij de twee eerstgenoemde ackers in coop bekomen hadde, gelijk dat mede op de kaert te zien is. Dat de landrug tussen de twee ackers en Gerkemahornleger wel eens tot een gangpad gebruijkt wert. Dat Jan Goslings tegenwoordig is geweest bij het overzien van de gemaekte kaert op het terrijn waertoe de getuige nevens anderen verzogt is om daervan te (zekerden) kunnen spreken dat de kaert wel gemaekt was.
Dat voor het overige Jan Goslings hem nooijt versoght heeft dit of dat te getuijgen dat tegen zijn gemoet of waerheijd soude zijn, maer had naest een jaer of drie medegetuijgt wel om aen de saek gesproken. Voor het overige was hem niet

gebleken dat Jan Goslings in desen partij was van de poseerden; dat de secretaris Bergsma de getuige gister een stuk uijt de cohieren heeft laten zien, dat desen de koeij in 't floreenregister staet onder de losse landen en niet onder stemdragende plaatsen en dat wel voor 5 1/2 pondematen. Dat komt de getuige voor dat het koeijlant met het groenlant daeronder behorende, niet wel soo groot zel zijn. Wijders seijde de getuige dat het land den ouden koeij en Gerkemahornleger onder anderen (...); dat de getuijge niets bijsonders kan zeggen van het gedrag van Watze Abes, waermede sloot en persisteerde na voorlesinge.

It fjirde stik is opmakke op 21 oktober 1763, in tsjûgeferklearring fan Lieupke Gerbens te'n geunste fan deselde Lucia Barbara van Burmania, optekene troch Jan de Kempenaar.

Liepke Gerbens, hebbende wat koemelkerij op Dijkshorne onder Ee, out 50 jaer, geciteert, ge-eed en ge-examineert, verklaerde dat de getuijge niet lesen kan en dus het meeste verstant van kaerten niet heeft, dat eghter de getuijge voorkomt dat in het algemeen de aftekening kan begrijpen en dat die hem goet voorkomt. Wijders seijde de getuige dat het stuck landts daer de oude kooij in geweest is, hoog en terpaghtig is omtrent de dobbe en in dit stuck gevonden wert welke hooghte aen weerskanten soo ten zuyden als ten noorden verder neerdaelt, dog bijsonder in het suijden darlic vrij laag wert.
Dat de getuige wel geheugt dat in het lage een koeij geweest is, daer de getuijge wel eijers gesoght heeft, dog hij kan zig niet te binnen brengen dat er bij zijn tijt vogels gevangen zijn maar hem staet voor dat het reets een wildernis was doe hij daer eijeren zoght.
Dat de getuijge op de hooghte geen huijs gezien heeft dog dat het de getuijge voorkomt zoo uijt de gront die keiselachtig is, als de daeromtrent zijnde dobbe, dat daer een huijs voor desen zal geweest zijn. Dat de getuijges vader groot drie jaeren versturven is, out omtrent 80 jaeren of er wat over, dat die aen de getuige verklaert heeft dat er soudt water in de provintie was geweest, soo de getuige denkt nu tussen de 40 en 50 jaeren geleden, dat er doe in dese dobbe als zeer hoog zijnde, soet water was geweest tot geniet van veel menschen, die er met schepen na toe vaeren en dat er doe in die dobbe geweest was een houten vat. Dat des getuiges vader nooijt een huijs gekent heeft op het hoge van het koeijlant, maer had de getuige hem meermaelen horen zeggen dat daerop voet- en stem lag, hebbende in het laetst van zijn tijt wel gevraegt bij gelegenheijt van de kuijperijen of daer nog geen huijs op stont, te kennen gevende dat hem dat verwonderde vermits er vast een stem op was, welk verhael des getuijges vrou ook wel bekend is.

Dat des getuiges vader gewoont heeft op de plaets daer nu Hendrick Jans woont en in de kaert te zien is. Dat ook des getuijges vader geseght heeft dat de bruijkers van het koeijlant altijt uijt dien hoofde gestemt hadden.
Dat wijders de getuijge wel bekent is dat er nu op Gerkemahornleger twee huijsen staen die er naest wijnig jaeren geset zijn. Dat de getuige van der jeugt als een jonge bij zijn vader wonende nooijt geen landrug of scheijdinge heeft gekent in Gerkemahornleger dat ook de getuijge sedertdien tien jaren ouder doe daer gans geen scheijding heeft gekent. Dat de landrug tot scheijding gemaekt is doe of omtrent de tijt dat de huijsen er geset sijn. Dat de getuijge wel voorstaet dat Tjeerdje Mooij gebruijkt heeft de ackers die Hendrik Jans thans heeft, dat er wel een landrug heeft gelegen en nog is tussen twee ackers door Hendrik Jans gekocht van Marten Aesges weduwe en het huijs dat er in geset is en door Jan Eelkes weduwe wert gebruijkt. Gelijk er ook een landrug geweest is die nu weggeploegt is tussen de aengekochte ackers en de derde acker van deselve Hendrik Jans.
Dat de getuijge meent met genoegsaeme sekerheijt te kunnen zeggen dat er ten tijde van Pieter Prins geen landrug geweest is daer men die nu gemaekt heeft omdat hij dus die niet zal hebben weggeploegt zoo de getuige vast staet, gelijk de getuige nooijt gehoort heeft dat het stuck dat nu gescheijden is, ooijt voordesen gescheijden geweest is, daer was het een effen velt.
Dat de getuige te Lioessens is geboren maer voor zijn anderhalf jaer gekomen is onder Anjum. Zoo de getuige van zijn vader gehoort heeft dat Jan Goslings de getuige nooijt heeft aengestaen om dit of zoo te spreken maer hadde de getuige uijt sig selve meermaelen gesegt wat hem van den saek bekent was. En dat heeft gelegenheyt gegeven dat hij als getuijge is genomen. Nog zeijde de getuijge dat het nu gescheiden lant dat de getuige merkt Gerkemahornleger te worden genoemt, leght naest het koeijlant. Dat Watse Aebes woont digt bij Esumerzijl en dat de getuige niet meer verkering met hem heeft als dat zij elkander goeden dag of goeden vaert zeggen. Wetende de getuige niets bijsonders van zijn gedrag te zeggen als dat er in de laatste dagen geen quaad van gehoort heeft. Waermede sloot en persisteerde na voorlesinge.

Bûten de stikken op Teerd om wurdt der noch in oar stik yn it proses beheile: De Corencamp. Op dit persiel leit ek in stimrjocht mar... wêr leit it persiel? Der bestiet ferskil fan miening oer, der binne noch mear stimmen poater: Luibma nr. 2; Auta nr. 3. Om se wer foar it ljocht te heljen wurdt der yn de Ljouwerter krante sels 5000 gûne preemje ûtskreaun foar wa't se oanwize kin. Der komt nimmen om de preemje! Sieds Oebeles is 13-12-1763 wer as tsjûge

oproppen om dûdlikheid te jaan oer it persiel de Corencamp. (SS 905-2a)

Informatie gewonnen bij mij, onder gerechts Raad ordinaris, oppositiën probatoir, ter instatiën van de jonkvrouwen Burmania...
contra de heer secretaris Bergsma; den 13 december 1763.

Sieds Oebeles oud in 't 66e jaar, huisman te Angjum, geciteerd, ge-eed etc. verklaerde dat hij als getuige als mede Jantie Cornelis van jongs of hebben verkeert te Angjum, hebbende hij, Sieds Oebeles, van zijn tiende of elfde jaar daar altijt gewoont. Kennende zeer wel een stuk van drie pondematen aldaar, tegenwoordig bij Jan Paulus gebruikt en de pondematen in eigendom behorende, hebbende hij 't zelve ook bij 't leven van de grietman Burmania wel in 't gebruik gehad, die ten tijde dat zijn hoogweledelgeborene dit stuk aan de getuige verhuurde, daarbij seide dat het de Coorencamp genoemt , met een stem beregtig was. Zijnde het nu 14 of 15 jaaren geleden, dat de getuige hetzelve gehuurd hadde. Voor welke tijt de getuige niet wist nog hadde hooren seggen dat dit de Coorencamp was. Gelijk ook nog met geen seekerheit konde bevestigen of dit waarlijk de Coorencamp was of niet. Wetende alleen dat het seedert 14 a 15 jaren dit stuk de naam van Coorencamp gehad hadde, tot voldoening van 't interrog. over den 73 vr. Voorts hadde de getuige ook niet geweten dat 't zelve met een stem beregtigt was, als toen de grietman 't zelve bij bovengemelde verhuiringe aan hem gesegt hadde, 't geen hij daarop voor waarheit hadde aangenomen. En op dienzelfde gront de verklaaring met G hadde gegeeven, waarbij de getuige na voorlessinge als nog ook verzekert bleef, zonder het te bepalen of dese 3 pondematen de Coorencamp stemgeregtigt is op nr. 52 of op een ander nummer 't geen de getuige onmogelijk uit het hoofd weten konde tot beantwoordinge van 't interr. bij den 75.
Op actum 76 seide de getuige dat de mede-attestant Jantje Cornelis overleden was en op het interrogatum dat de getuige wel bekent is dat van de drie ponde maten die Reinder Beernts van burgemeester Bakker gekogt heeft, naastleggers zijn Willem Nannes weduwe, zonder te weten of dat lant van Hr. Bosmans erven afkomstig was, 't geen evenwel wel waar konde zijn, vermits gemelde erven daar vele landerijen hadden bezeten dog met heen sekerheit konde seggen of dit land hen ook toebehoort hadde.
Voorts was naastleger van laatstgemelde 3 pondematen die Reinder Beernts van burgemeester Bakker had gekogt, de plaats op Ezumbuiren waarvan Arjen Gerrits bruiker geweest is. Ook wist de getuige niet vast of de 4 1/2 pondematen nu burgemeester Bakker toebehorende ten zuiden leit. Maar wel dat Willem Pie-

ter erven ten westen zijn, van Jouke Gabes afkomstig en de kant ten noorden. Dat al deese naastleggers accordeeren met de drie pondematen, die Reinder Beernts van van burgemeester Bakker gekocht heeft. Dog of deselve naastlegers bij de Corencamp op nummer 52 in 't floreenregister anno 1700 gevonden werden of niet, was de getuige ten enen male onbekent.
Op articel 77 seide de getuige dat reets boven beantwoord hadde, dat hij den positie drie pondematen de Corencamp genaamd, leggende bij de molen gebruikt hadde, zijnde het herhaalen van dit artikel dus ten eenen maale overtallig en niet te saake doende.
Op artikel 78 seide de getuige dat Jan Paulus die zelve drie pondematen welke de getuige gebruikt hadde, zeedert eenige jaren al in gebruik hadde en ook nog gebruikt. En op het interrogatum dat hij geen mogelijkheid konde begrijpen dat daaruit ten vollen geblijken soude kunnen, dat de drie pondematen bij de Rasken de ware Corencamp is, stemgeregtigt op nummer 52, latende derhalven sulx aan zijn plaats. Voorts was de getuige dit stuk zeer wel bekent en op het interrogatum van den 79e seide de getuige dat wel waar was dat er een Fleerboom in de wal op de 3 pondematen bij de Rasken staan soude. Dat hij getuige voor sigselfs daaruit kan opmaken of er een huis op heeft gestaan, veel min waar 't selve soude gestaan hebben. Weetende ook niet of die plaats door de keiselagtigheit soude te ontdekken zijn, vermits het nu stoppel zijnde, men uiterlijk daar niets van sien konde en niet als door ploegen of graaven konde weeten of daar een keiselagtige plaats gevonden wierde of niet.
Op artikel 80 seide de getuige dat hij niet wist dat dese drie pondematen voormaals behoort hebben aan wijlen grietman Goslinga of zijn huisvrouw en op het vraagstuk konde de getuige niet seggen of dese drie pondematen leggende niet verre van de buiren, altoost behoort heeft onder de plaats bij de Moolen alwaar Pytter Minnes laatst gewoont heeft, welk huis voor 40 jaar of daaromtrent afgebroken is, zijnde de pondematen de heer Bergsma eigenaar van 't hornleger dat nu ook weder bebouwt is.
Op artikel 81 dat de getuige wel bekent is dat de drie pondematen die hij, getuige, gebruikt hadde, de grietman Duco Martena van Burmania of sijn huisvrouw hadden toebehoort, sonder te weten dat Sijne Edele vrouw een Goslinga was geweest, dog sulks wel te geloven.
Op artikel 82 seide de getuige wel te weeten dat dese laatstgemelde 3 pondematen tegelijk met andere vastigheden aan de pondematen verkogt hadde. Die hij niet altoos maar wel zeedert 14 a 15 jaren de Coorencamp had horen noemen. En ook alleen zeedert die tijt had gehoort van de grietman heer Jarig van Burmania dat er een stem op was.Hebbende de getuige die eerst en alleen van

de heer Burmania, laatstgemeld, gehoort dat dit de Coorencamp en met een stem begeunstigt was. Dog naderhand had de getuige ook wel van anderen horen, sonder te weten van wie, dat dit de Coorencamp genoemd wierde en dat er een stem op lag, tot voldoening van opgewaarde 83e en 84e artikelen en interrogativen. Eindelijk seide de getuige dat hij wel geloofde dat Doeke Annes voor desen bruiker was geweest van dese drie pondematen bij de buiren, dog konde 't selve niet vast seggen.
En op 't interr. van den 85 dat Reitse Jans deese drie pondematen ook veele jaren gebruikt heeft voor 't jaar 1748, dog of die tot stemminge aangesegt of gecompareert was, was de getuige ten eenenmaale onbekent.
Waarnede aan de artikelen en interrogaten voldaan zijnde, sloot de getuige en persisteerde na duidelijke voorleesinge.

ondertekend door
Sijbren Wessels

As sechsde folgje hjir in oantal fragminten ût de '<u>Remonstrantie</u>' voor de secretaris Wilhemus Bergsma, gedefendeert door Sjoerd Talma, contra Lucia en Jeannetta van Burmania. (16 siden folio beskreaun) datearre op 28-12-1763.

Compareerende voor den Hove van Friesland om te dienen van desen, segt de gedachte: "Dat 't maar alleen hier op aankomt, of de imploranten bewesen hebben in de possessie te zijn van de grond of hornleger waerop stemgeregtigheid met nummer 8 onder Anjum, in 't cohier Sijtsma genaemt, rust."

De tekst dy't dan folget jout wer dat de susters Burmania al yn it besit fan de Oude Koeij mar net yn it besit fan it stimdragend hoarnleger binne. Neffens Bergsma leit it hoarnleger neist de Oude Koeij en der net yn sa't se susters Burmania hawwe wolle.
Troch in erfenis binne de besittings yn de famylje Burmania ferdield en soene de stimmen ek ferparte wêze. De ferdigener fan Bergsma fjochtet dat oan om't der gjin stimmen neamd wurde en oaren wei binne. By punt 3 skriuwt er oer de Coorenkamp: (folio 6)

'Omdat in de scheidinge de drie pondematen de Coorencamp stemgeregtigd op nr. 52, die ook in de boedel was, niet gevonden wordt.
Soodat de imploranten onwaar voorgegeven hebben dat alle hornlegers behalven nummer 8 op andere goederen verdeeld waren. 't Bewijs dat daaruit getrokken hebben, alsof dan 't hornleger aen de oude Cooij gelegen No. 8 sijn moeste, vervalt daerdoor ook vanselfs.'

twadde fragmint, de ferdigener komt nei gâns omhaal by it feit oft der al dan net in 'landrug' is dy't de stikken lân skiedt. (folio 12)

Ter contrarij verklaart Sijds Oebeles in 't laest van zijn probe dispositie met dese eigen woorden: voorts wiste de getuige van geen landrug te zeggen, en veel minder dat de 5 1/2 pondematen door 't wegploegen van deselve vergroot zoude zijn.
Hier is een eigen getuige van de imploranten zelvs die haer vlak tegenspreekt. En met volle woorden seit, dat dese 5 1/2 pondemate de oude kooij genaemt, door 't wegploegen van de landrug niet vergroot is. Dese 5 1/2 pondematen, de oude cooij genaemt, leit onder de losse landen voor 3 1/2 en voor 2 pondematen en is tesamen maer groot ongeveer drie pondematen gelijk uit de despositie van Groenewoud bij reprobatie, en uit de caert bij contra-reprobatie geblijkt. (...)

De implorantens getuige Sijds Oebeles deponeert tegens alle waerheid, dat onder de 5 1/2 pondematen de oude kooij een hornleger beklemd was.
In het slot spreekt hij sig selvs tegen met dese woorden: Voorts wiste de getuige niet of bij 't ploegen van des posantens hornleger gebleken is, dat daer een huis gestaen heeft; veel min of daer de stem met nummer 8 op legt.
Folio 13:
Als meede bij contrareprobatie, dat hij gedagt heeft, dat dit kooijland soude zijn een stemdragend hornleger.
Dese zijne dispositiën steunen op geen andere gronden als omdat de bruikers van de oude kooij tot stemminge aangesegt en wel in de kerk gecompareert waren.
't Is zeker dat dit hornleger eenige tijd verdonkerd en door onagtsaamheid te soek geweest is. Wanneer Pytter Jochums, in de wandeling Pytter Prins genaamd, de huir daervan aen niemand konde quit worden, de landrug die Gerkemahornleger en Sijtsma scheide, weggeploegd heeft;
dat Jurk Pytters nog maar een kleine jongen sijnde, ploegdrijver geweest was; waertoe men gewoon is kinders van 8-12 jaar te nemen;
soo dese Jurk Pytters nog geleefd hadde, soude 61 jaar geweest zijn. Hieruit volgt dat dese landrug al 50 jaren weggeploegd is, blijkbaar uit de depositie van de implorantens eigen probatoire getuige Jurk Pytters, die alles beneffens meer andere getuigen reprobatie ten volle bevestigen gelijk nog nader aangetoond zal worden.
Dit is bij provisie genoeg om U Edele mogendheden te doen zien hoe't ware hornleger Sijtsma te soek geraekt is, waerdoor 't wel mogelijk was, dat er verkeerde aanseggingen door de dorpsregters geschieden konden.

Mitsgaders stemminge tot kerkvoogd. Hoe seer de gedachte gelooft dat Sijds Oebeles besijden de waarheid getuigt, en dat de aanseggingе wel geschiedt aen personen, niet geregtigt, alleen om 't bier op te helpen.
Nu moet de gedachte remarqueeren dat Sijds Oebeles bij contrareprobatie deponeert nooit van oude lieden gehoort te hebben dat 't Teerdster terp laest voor Gerkemahornleger bekend, door een landrug in tweeën gescheiden gewest was, maer weinige dagen voor 't geven van sijn depositie heeft hij in Grouw Paerdt te Anjum uit de mond van (folio 14) Wijbe Harmens, Grijttie Mames en Eewert Reinders alle tegen de 80 jaeren oud, gehoord dat op die landrug veel malen waren langs gegaan, ja selvs heeft Sijds Oebeles hierop in 't breede met de voorschreven personen gesproken.
Hier heeft deselve sekerlijk tegens de waerheid gedeponeert waerdoor sijn gehele depositie na regte geen geloof meriteerdt.
Sijds Oebles die sig bepaeld ten opsigte van sijn wooninge aldaer tot de jaere 1715 of 1716, Hendrik Jans die nog geen dertig jaren op 't Teerd gewoont heeft Sijmen Tijmens nog maar 50 jaren oud konnen van de landrug niets weten, omdat al voor 50 jaren weggeploegt is.
Jan Poulus is van jongs aan bij 't timmeren geweest, 't kan ook wel sijn dat van de landrug niet geweten heeft. Sulks souden de implòranten nog wel 100 getuigen kunnen beleggen.
De getuige Claes Douwes is oud en staf, sal de landrug vergeten zijn of geen agt op geslagen hebben.
Jan Goslings is partijdig gelijk U Edele Mogendheden allen ten volle kenlijk is. Hij seit ook met volle woorden: dat zijn best doet om voor te staan dat hem best namentlijk profijtelijkst of best in sijn kraam vlijt, sonder na waarheid om te sien na voorkoomt.
Dese getuige heeft ook een verklaring geschreven en 't handmereq van Gerben Lieupkes met sijn omschrijvinge en onderteekeninge bekragtigd onder comparant bij probatie afgelegt. 't Is ook bekend dat in alle saken van kuiperij altijd dienstbaar is tegen de gedachte.

Fierders jout de ferdigener ta dat der op Teerd in hichte is, dat de grûn stiennich is en dat der mooglik in hûs stien hat mar: 't is genoeg dat de imploranten erkennen dat er op de 5 1/2 pondematen land geen stem leit.

en: hier ontdekt zig dan selvs Sijtsmahornleger, groot 1 pondemaat dat aan 't land de oude Cooij leit ensfh. De stim soe dan op dy iene permjit lizze en net op de 5 1/2 fan de Oude kooij 'gelijk de imploranten selvs toegeven'.

G. Siderius.

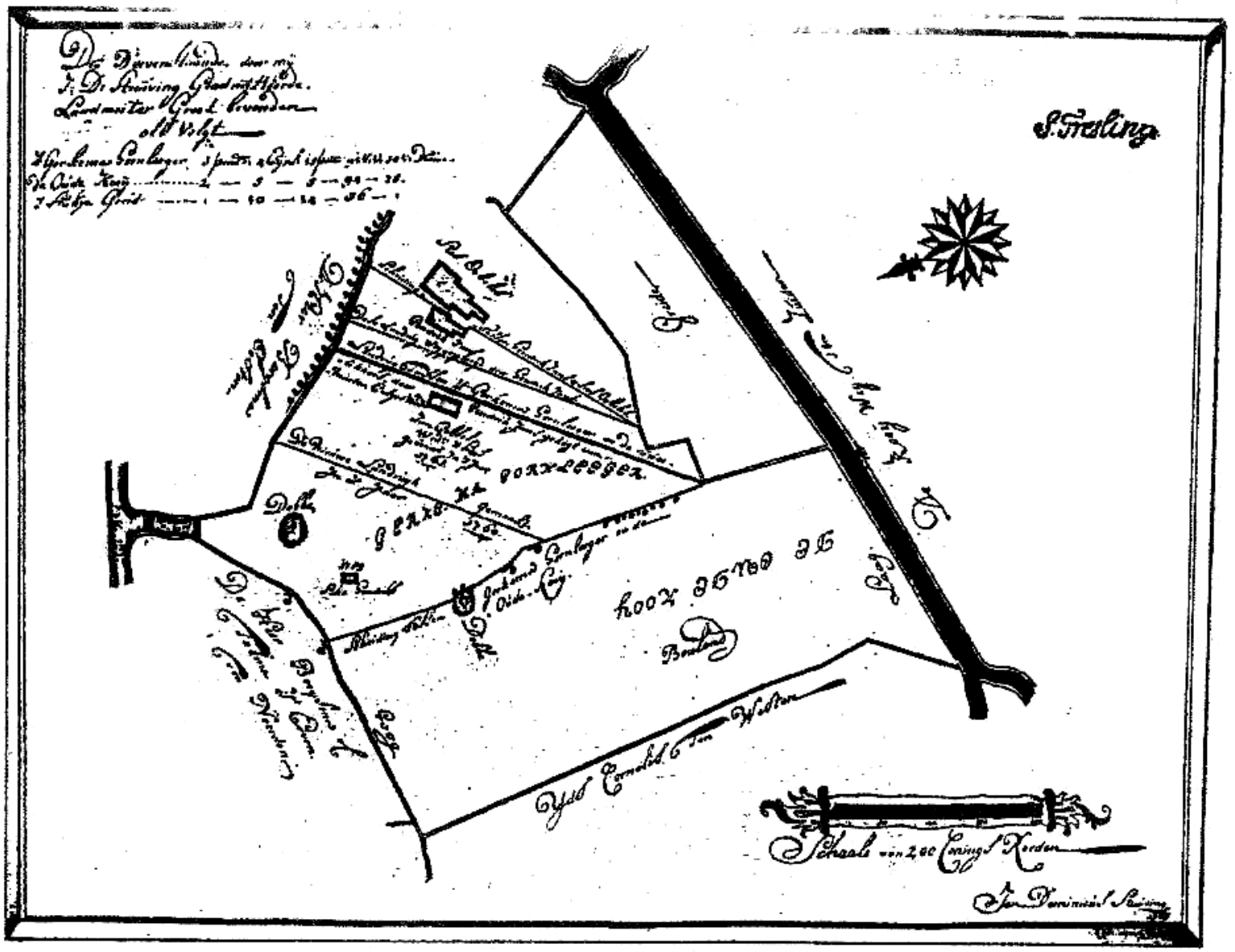

66-67

10.633

Boer op Wygara sate. door: D.A. Zwart, Dijkshorne onder Ee.

Ee-Rijden we vanaf Engwierum richting Ee dan zien we het volgende. Diep verscholen in de bomen ligt een fraaie uit 1848 daterende kop-hals-rompboerderij. Trots verheft zich de rieten schuur, veel kleiner maar toch duidelijk aanwezig de "kop" als sluitstuk van eenvoudige schoonheid. De boerderij is niet alleen mooi, maar de naam liegt er ook niet om, Wygara sate, ontleend aan de familie Wygara die deze plaats in de 16e eeuw heeft bewoond en beboerd. De familie Bolhuis oefent hier tegenwoordig een gemengd bedrijf uit. De boerderij heeft duidelijk haar 19e eeuws karakter behouden.

Ook binnenshuis is alles nog sfeervol, wat niet meer van alle boerderijen gezegd kan worden.
Vooral de gang is mooi, alles is hier nog betegeld met Friese bloemtegels.
Verder bevindt zich in het eerste gedeelte van de gang een prachtig tableau van een ster, bestaande uit "weesmeisjes".
Dat zijn tegels die voor de helft wit en voor de andere helft blauw zijn, volgens een driehoek.
De naam "weesmeisjes" is ontleend aan de kleding van de weesmeisjes.
Zo vertelde een hoogbejaarde dame mij eens dat zij op 12 jarige leeftijd weesz werd en zij moest vanaf dat moment kleding dragen, wat voor de helft zwart en voor de helft rood gekleurd was.
We gaan nu verder met onze rondgang.
In de deels betegelde (oude) keuken bevindt zich een oude koperen pomp.
Enige tijd terug is buitenshuis een mooie, uit gele steentjes opgemetselde waterput ontdekt en uitgegraven. Opvallend zijn de fraaie gewelven.
Dat het hornleger (erf of "hiem") letterlijk plaats van het hoornvee) lang bebouwd, bewijst de in de deels gedempte boerderijgracht gevonden benen mes- of dolkheft, voorzien van primitieve versieringen.
Diverse bomen en vruchtbomen geven de boerderij een fraai decor.
Het gebied wat zich uitstrekt, wordt in de volksmond Fjellingen of Valingen genoemd.
De naam is ontleend aan het woord fjelgjen, fjelgen, velgen, volgen, sporen, ploegen (bouwvoren !)
Alles wijst erop dat we hier te maken hebben met bouwlanden.
In dit gebied, met zijn statige Wygara, gaat ons verhaal.
Over één van zijn bewoners gaat ons volgende verhaal, dat ons inzicht kan verschaffen hoe een 18e eeuwse Friese boer "buorke".
Op grond van archiefgegevens is het leven van Tjomme Wytses, boer op Wygara gereconstrueerd.

Een Friese boer

Tjomme Wytses heeft meer dan 30 jaar op Wygara geboerd.
In 1760 huurt hij de plaats, groot, 74 pondemaat,
waaronder 46 pondemaat bezaaid land (bouwland) van
secretaris Bergsma.
Tjomme Wytses is vrijgezel en heeft drie personen
in vaste dienst, te weten een huishoudster en twee
arbeiders.
Laten we eens beginnen met een winterse dag uit zijn
agrarische loopbaan.
's Morgens vroeg stapt Tjomme uit de bedstede en ziet
op de stoeltjesklok, dat het melkerstijd is.
Terwijl de Friese klok drie uur slaat trekt hij de
zwarte wollen sokken aan. Over zijn hemdrok ("baitsje")
de "romsek", het overhemd, dan volgt de blauwe kiel.
Voorzichtig stommelt hij naar de tafel die in de
woonkamer staat en steekt een kleine olielamp aan, want
het is op dit uur nog erg donker.
Dan loopt hij met de lamp in de hand door de donkere
gang en opent de staldeur.
De twee inwonende knechten horen de boer stommelen
en ook zij kleden zich aan.
Ze hebben hun slaapplaats, een bedstede, in de koestal.
De koeien beginnen zich te roeren.
Na enige tijd zit de boer op een "tuolle" onder de koe.
Zacht en regelmatig, als het tikken van een klok stroomt
de melk met dunne straaltjes in de houten emmer.
Nadat hij de 6 koeien heeft gemolken, geeft hij ze hooi.
De hokkelingen worden eveneens niet vergeten. De
vier paarden krijgen van één van de knechten
gesneden erwten met haver en tenslotte krijgen de katten
hun deel.
Intussen is de huishoudster druk in de weer, ze zet
vier borden op tafel en legt er messen bij.
Dan hangt ze de koperen ketel met water aan de haal boven
het haardvuur.
Na enige tijd, om klokslag zes, komt Tjomme met zijn
knechten binnen.
Men begint gezamenlijk met het ontbijt, na enige tijd
neemt Tjomme een slok thee en gaat weer naar buiten
om de schapen en geiten te verzorgen. De huishoudster
gaat intussen naar de stal om de melk weg te zetten.
Voorzichtig giet ze de eerste melkemmer leeg in één
van de houten aden (soort platte bak) die in de
melkkelder staan. Ze zal vervolgens 48 uur moeten wachten
om daarna met het afromen te beginnen. Heeft ze de room
afgeschept dan wordt die tot boter gekarnd ("tserne")
De afgeroomde melk wordt verwarmd en zal daarna gestremd
worden in de kaasketel.
Karnmolen of handkarn zijn dan ook onmisbaar bij de
zuivelbereiding. Intussen is Tjomme druk bezig met
het dorsen van het graan.
Om de beurt slaat één van de vier mannen met de
vlegel op het koren, volgens een bepaald ritme.
Om tien uur komen de mannen voor het warm eten.
Se huishoudster heeft intussen zeven houten borden
op tafel gezet, naast elk bord bevindt zich een tinnen
lepel.
Na het eten leest Tjomme voor uit de bijbel.
Na enkele tijd gaat men zijns weegs.

Na enige tijd gaat men zijns weegs.
Tjomme zet zich voor de tweede maal onder de koeien.
Om een uur of drie, half vier komt hij weer in huis.
Na brood en thee wordt er gepraat over de morgen
te houden hardrijderij op de schaats.
Sport speelt vooral bij Tjomme een belangrijke rol.
Na het eten gaat hij weer het veld in. Even kijken
hoe het land er bij ligt.
Onderweg ontmoet hij hij buurman en al gauw raken ze
in druk gesprek over het weer en over hun grote liefde,
de boerderij.
's Avonds komt hij weer thuis en men zet zich aan het
warm eten, onder het flakkerend licht van een olielamp.
Na het eten komt de schoolmeester uit dorp op visite.
Nu wordt er druk gepraat over het weer, prijzen en
politiek. Tjomme mag niet stemmen, omdat hij geen
eigenaar van de boerderij is. Naarmate de avond vordert
hoe gezelliger het wordt.
Dan komen de oude volksverhalen weer op de proppen.
Zo vertelt Tjomme het verhaal van de stenen uileborden.

De stenen uileborden

Eens, heel lang geleden...moet er een boer geweest zijn
die geen geld genoeg bezat om zijn oude schuur op
te knappen.
Op zekere avond, tijdens zwaar weer, keerde de man
na een vergadering huiswaarts.
Het stormde en onweerde vreselijk, de bomen bogen en
kraakten en de weg werd zo langzamerhand een modderpoel.
Met moeite worstelde hij verder.
Hij kon bijna niet op zijn benen blijven staan, zo
stormde het.
Hoe dichter de man zijn boerderij naderde hoe banger
hij werd.
Zoude schuur nog overeind staan ? Wacht eens...
hoorde hij daar niet iemand aan komen ?
...Nee het zal wel verbeelding zijn.
Ja, toch...er kwam iemand aan, een vreemdeling.
Voorzichtig hield de boer de stormlantaarn omhoog.
Nu zag hij de vreemdeling duidelijk beter.
Hij droeg een grote hoed die diep over zijn oren
zat.
Een zwarte wollen doek had hij om de hals geslagen.
De boer vond het maar een vreemde kerel.
Eindelijk was de vreemdeling dicht genoeg genaderd.
"Slecht weer voor bouwvallen", zo begon hij.
De boer schrok maar herstelde zich en begon over zijn
half vervallen schuur te vertellen.
De vreemdeling antwoordde dat hij in staat was deze
avond zijn vervallen schuur kon doen afbreken en ook
weer kon doen opbouwen.
De boer schrok opnieuw en vreesde dat het de duivel was.
"Schrikt niet, het is waar wat ge denkt, ik ben degene,
die men gewoon is de boze te noemen, maar ik ben zo
kwaad nog niet, want vele arme mensen heb ik nu reeds
geholpen !"

Het eind van het lied was, dat de boer een weddenschap aan ging met de duivel.
Thuis gekomen kreeg hij spijt en wroeging en kon daardoor de slaap niet vatten. Na lang aandringen van zijn vrouw begon de boer zijn triest relaas.
Hij vertelde haar, dat wanneer de haan zou gaan kraaien de schuur gereed diende te zijn, zo ja, dan had hij de ziel aan de duivel verkocht.
Zou de schuur niet op tijd gereed zijn, dan had de boer gewonnen.
De ziel aan de boze verkocht, hij moest er niet aan denken.

Plotseling, laat op de avond, hoorden ze luid getimmer en geschreeuw. Het was de duivel met zijn trawanten.!
Maar de vrouw van de boer was niet bang en niet voor één gat te vangen, oh nee !
Luid en duidelijk klapte ze in haar handen en riep "kuke-lukuuuu!" De haan, die zich in het kippenhok bevond, schrok wakker en hoorde met ontzetting dat een soortgenoot hem voor was. Ook hij wilde nog wel eens wat van zich laten horen, luid en helder klonk het "concert" op de stille vroege morgen.
De duivel met zijn druk arbeidende knechten schrokken zeer en vlogen kwaad en wraakzuchtig naar boven.
Zo had de duivel de weddenschap verloren.
De volgende morgen ontdekten ze dat de uileborden nog aangebracht moesten worden.
Snel liet de boer twee fraaie houten uileborden aanbrengen, maar de volgende morgen waren ze beide zwaar beschadigd en moesten worden vervangen.
Zo ging het enige malen. Had de duivel ze soms met één van zijn bokkepoten kapot getrapt.?
De boer en boerin dachten dat in elk geval wel.
Als hout niet bestand is tegen de duivelse kracht, dan maar eens met steen geprobeerd.
Bij de dorpstimmerman, een goede vakman, liet de boer twee stenen uileborden op zijn nieuwe schuur metselen.
Gelukkig bleven deze wel heel.
Sindsdien droeg deze boerderij de naam "De stienen Ulebuorden".

Hoe het met Tjomme verder gaat.

Nadat Tjomme uitgepraat is, vertelt de schoolmeester nog het verhaal over het doodshoofd van Harkema sate, bekend is het verhaal hoe hier een doodshoofd werd bewaard, van een vermeende kruisridder.
Op één der planken van een oude kast werd het al honderden jaren bewaard, totdat er een nieuwe boer kwam wonen die het uit de kast haalde en begroef.
Na het verdwijnen van dit hoofd, was het met deze boerderij snel bergafwaarts gegaan.
De nieuw gekomen boer kreeg de ene tegenslag na de andere.
Terwijl Tjomme en de schoolmeester druk aan het vertellen waren, spon de huishoudster rustig en bedaard achter het spinnewiel. Tjomme neemt afscheid van de schoolmeester en deze vertrekt naar huis, terugziende op een genoeglijke avond.

Tot slot vragen we ons af, hoe het met Tjomme verder verloopt. Wel, in 1762 neemt hij een jongen in dienst, van beneden de twaalf jaar. In datzelfde jaar bezit hij 1 koe minder dan in 1760, namelijk 5. Het aantal rieren (hokkelingen) is meer dan verdubbeld, namelijk 3 stuks. Het aantal paarden is gelijk gebleven.
Het bezaaid land is met 5 pondemaat afgenomen en wat voor gewassen hij verbouwt, is moeilijk na te gaan. Hij zal wel veel tarwe, rogge, haver en knolgewassen verbouwd hebben. Alleen de aardappel zal hij weinig of zelfs helemaal niet verbouwd hebben, daar de aardappel in deze tijd in opkomst is.
Uit bovenstaande gegevens mogen we rustig aannemen dat Tjomme redelijk goed geboerd heeft. In 1763 verlaat hij Wygara sate en trekt bij de weduwe van Wybe Watsens in, die een veel kleinere boerderij onder Ee bewoont. Amor heeft ook hier toegeslagen.

Jan Piers Tilma

52 Jaar lang heeft de familie Tilma op Wygara gewoond. Vanaf 1882 wonen hier Jan Piers Tilma en Antje de Vries, gehuwd sinds 26 april 1882.
In mei 1882 lenen ze ƒ 5000,-- van Willem Spengler, zeehandelaar in Leeuwarden, tegen een rente van 4¾ %, voor aanschaf van bedrijfsinventaris, zoals koeien, paarden, wagens en boerengereedschap.
Ze huren de plaats voor een jaarlijkse huursom van ƒ 4540,--.
In het oude huurcontract van 1886 spreekt men van een aanwezige karnmolen, molenpad en een watermolen.
De huurders dienen zich aan een aantal voorwaarden te houden, zo mag er geen los vee op het erf lopen en geen gras op top, mest of hooi worden verkocht.
Nog een andere voorwaarde, "de landen zullen niet met mosselen of andere schelpdieren mogen worden bemest".
In 1916 vertrekt het echtpaar naar Ee, waar Jan Piers Tilma op 30 juli 1923 overlijdt.
Van Jan Piers Tilma is bekend dat wanneer de paarden niet snel genoeg voor de wagen liepen, met de polsstok de paarden aanvuurde !
Dat het wel eens kon donderen bij boer Jan blijkt wel uit een variant op psalm 29 (oude berijming), geschreven in 1887 door wellicht iemand uit Ee.

's Heeren stem op 't hoogst geducht,
rolt en klatert door de lucht,
berst met vreeselijk geluid
op de groote waat'ren uit ;
klinkt met nadruk en vermogen
heerlijk uit de hemelbogen.
't Schepsel beeft en staat verwonderd
als de God der eere dondert.

Jan Boer's stem op 't hoogst geducht
rolt en klatert door de lucht,
berst met vreeselijk geluid
op de vlakke Kolken uit !
Klinktmet nadruk en vermogen
ijslijk door de hemelbogen
ieder beeft of staat verwonderd
als hij hoort hoe Jan-boer dondert.

Kornelis Jans Tilma

In 1916 wordt zoon Kornelis Jans Tilma opvolger.
Ook hij heeft rechten en plichten, netals zijn vader. Zo mogen de huurders op "een billijke wijze terpgrond gebruiken ten behoeve van de greidlanden".
In die tijd is de boomgaard groot 25 are, de gracht van de boerderij 8 are en 40 centiare, de reed 1 are en 10 centiare en huis en erf 19 are en 70 centiare.
Vader Jan Piers Tilma betaalde een jaarlijkse huursom van ƒ 4650,-- (1906-1912), zoon Kornelis Jans (Kees) ƒ 9200,-- (vanaf 1921, geldend voor 5 jaar)
In 1931 betaalt de zoon een huur van ƒ 3780,--, een lage huur vanwege de steeds mager wordende jaren, het is de tijd van de grote crisis.
In 1917 kent de boerderij nog een kokentuin, hovinge, bomen en plantage, benevens een karnmolen, molenpad en "twee hameipalen met hekwerk".
Dit alles is ook nog aanwezig in 1934.
De boerderij is in 1931 één van de grootste gemengde bedrijven uit de omgeving, groot 51 hectare/40 are en 99 centiare, bestaande uit bouw en weiland.
"De grondsoort is matig zware kleigrond, met deels doorlatende ondergrond, er is een behoorlijke teeltlaag, waaronder gedeeltelijk knip".

Ligging in het algemeen

"de landerijen zijn ver verwijderd van vaarwater.
Het grootste gedeelte ligt wel gunstig ten opzichte van de huizinge, maar ruim 30 pondemaat is ver verwijderd en slechts langs een modderweg te bereiken. Hoewel de plaats een half uur van het dorp verwijderd is, zijn arbeidskrachten voldoende te bekomen".
"Gebouwen verkeren in goede staat en de veestalling is in orde. De aanwezige kleine gierkolk van ruim 20 m³ inhoud is onvoldoende".
"Beoordeling huurder".
"De plaats is in den laatsten tijd goed behandeld en bewerkt en de indruk omtrent den tegenwoordigen huurder is goed". De brandverzekering bedraagt in dat jaar ƒ 60,--.
In mei 1917 wordt de boerderij opnieuw ingehuurd. Volgens het boek op de inventaris bezit Kornelis het volgende.

Dieren(soort)	aantal	waarde
paarden ouder dan 2 jaar	9	f 5.000,--
twenters	2	900,--
enters	4	1.200,--
koeien boven 3 jaar	19	5.700,--
koeien van 2, 3 jaar	11	2.500,--
stieren van 1 jaar en ouder	1	500,--
hokkelingen en hokkelings-stieren	14	1.700,--
kalveren	17	500,--
varkens	7	1.000,--
biggen	30	300,--
schapen	20	400,--
pluimvee		500,--
werktuigen, machines + wagens		1.300,--
Totale waarde		21.450,--

Over 12 mei 1933 - 12 mei 1934.

Dieren(soort)	aantal	waarde
paarden ouder dan 3 jaar	4	f 1.000,--
twenters	2	500,--
enters	2	300,--
koeien ouder dan 3 jaar	7	2.275,--
rieren	10	2.500,--
hokkelingen	12	1.800,--
stieren	1	100,--
kalveren	8	400,--
schapen	18	360,--
lammeren	14	140,--
vette varkens	10	350,--
loopvarkens	3	45,--
pluimvee	10	10,--
totale waarde		9.780,--

Paardenbestand in 1920-1921

Paarden ouder dan 2 jaar, 8 stuks;
twenters 3 stuks; enters 2 stuks waaronder een bles, schimmel, rijpaard en blauwe.
In 1918-1919 verbouwt Kornelis Jans (Kees) het volgende: vlas, lijnzaad, bieten, erwten, bonen, granen, aardappelen, cichorei, wortelen, voerbieten.
Het aantal arbeiders bedraagt in 1924 12 en het aantal meiden 6.

Weekloon
20 Mei - 27 mei 1927; Jacob Kingma uit Ee ƒ 14,50;
Taeke Veendorp uit Ee ƒ 16,--;
Andries Veendorp uit Ee ƒ 6,--.
Het is misschien aardig eens na te gaan hoe duur het een en ander is in deze tijd. Daarvoor moeten we de kasboeken doorneuzen. De volgende posten komen uit het kasboek van uitgaven.

3 januari 1918	betaald aan H. Hoekstra, timmerman, Ee	ƒ 342,47
	aan Auke Faber, schoenmaker, Ee	9,75
	Johannes Visser, verwer	32,25
	Eelse HOefhamer, smid te Ee	259,61
	Lubbert Visser, kuiper	76,40
	T. van der Ploeg, wagenmaker, Ee	63,01
5 november 1921	Gekocht van Melle Castelein, een koe	400,--
10 januari 1922	Gekocht van A. van Lune, suikerpulp	72,--
14 januari 1922	Gekocht van Johannes Hoekstra, kokosmeel	150,--
13 november 1923	Dekgeld stier Lodewijk	164,--
6 augustus 1924	Loon aan A. Reitsma en anderen voor vlastrekken, 7 pondemaat	160,--
15 juli 1925	Gekocht van gebr. Posthuma, een hooihark	213,50

Uit de kasboeken van ontvangsten

10 november 1927	Verkocht aan R. Fokkinga, een oude tilbury	ƒ 10,--
3 december 1927	Verkocht aan Tj. Dijkstra, een braakmachine	40,--
17 maart 1928	Een koe aan S. Kooistra (Hiltje)	275,--
7 mei 1928	Een vette koe aan T. Bakker, slager te Ee	269,30
12 september 1928	Aan Broer Terpstra, 4 zak tarwe	23,--
1 februari 1933	Aan Lubbert Grijpstra, een schaap	19,--
19 maart 1933	Aan Hielke Ruisch, een koe	185,--
30 maart 1934	Aan J. Wieringa, een varken	45,--
14 april 1934	Aan G. Douma, 2 koeien	300,--
14 april 1934	Aan G. Loonstra, 2 hokkelingen	140,--

U ziet dat de prijzen nu heel anders liggen, sommige dingen zijn relatief gezien duurder geworden, andere zaken weer goedkoper.
Ach ja, tiiden hawwe tiiden.

De Keu en de Keuplaits op Schiermonnikoog.

Onder bovenstaande titel heeft ons lid G. Mast een tweede boekje laten verschijnen over eendenkooien. Het eerste boekje "De Auke Talsma Kooi" handelde over een kooi in de Hallumer Mieden. Dit boek beschrijft summier de eigenaren/kooikers van de kooi en heeft als meest interessante onderdeel, voor liefhebbers althans, vrij gedetailleerde vangstgegevens van de kooi in de jaren 1924 tot 1970. Door zijn werk kon Mast ook beschikken over gegevens aangaande aankoop en beheer van het Staatsbosbeheer.
Het nu verschenen boek heeft als kern de gang van zaken rond het beheer en de restauratie van de kooi. Daar Mast hierin zelf een rol speelde, wordt er nogal wat "inside-information" gegeven, waarbij tevens tekeningen en brieven worden afgedrukt.
Meerwaarde krijgt het boek ook door een uitvoerige beschrijving van de zes kooikers die in de kooi hebben gewerkt en hun gezin. Door het opnemen van persoonlijke gegevens wordt het bezoek zo ook interessant voor genealogen. In tegenstelling tot het eerste boek bevat dit boek ook een aantal foto's van de kooi en de kooikers, terwijl allerlei bijzonderheden zoals advertenties, rekeningen, tekeningen, kaarten enz. het boek illustreren (de linker bladzijden bevatten dergelijke illustraties, de rechter bladzijden de beschrijvende tekst).

Beide boeken zijn door de schrijver geschonken aan de bibliotheek van onze vereniging.

Bewoners en eigenaars van de plaats

Jaar	Land	Eigenaars	Huurders
1640	70 pdm	Aesge Popma	Eede Pijtters
1698	74 pdm	Melis Meintes van Holwerd	Cornelis Douwes
1700	74 pdm	Krelis Kroaits	Cornelis Douwes
1708	74 pdm	Melis Mijnties weduwe	Cornelis Douwes
1718	74 pdm	Anne Melis	Anne Melis
1728	74 pdm	Anne Melis	Tjum Wijtses
1738	74 pdm	Lieuwe Melis	Tjomme Wytses
1748	74 pdm	Secretaris Bergsma	Tjomme Wytses
1758	74 pdm	Secretaris Bergsma	Tjomme Wytses
1768	74 pdm	Secretaris Bergsma	Ebe Wilties
1778	74 pdm	Mevrouw de weduwe Bergsma	Bartel Sakes
1788	14 pdm + huis	Mevrouw Bergsma	Mintie Johannes
1798	74 pdm	J.C. Bergsma	Pieter Wittjes
1818	74 pdm	Pieter Jan Sjoeks	Pieter Jan Sjoeks
1828	74 pdm	Pieter Jan Sjoeks	Pieter Jan Sjoeks
1838	24 pdm	Rienk N. Douma	Rienk N. Douma
1858		Trijntje Rienks Douma, vrouw van Ids Willems Idsardi	Trijntje Rienks Douma

Op 24 mei 1848 heeft Willem Idses Idsardi de eerste steen aan de huidige kop-hals-rompboerderij gelegd.

1882	186 x 36¾ are	Vanaf dit jaar, Trijntje Rienks Douma, weduwe van Ids Willems Idsardi, wonende te Ee	Jan Piers Tilma en Antje de Vries
1892		Anna Maria Idsardi en Elisabeth Wilhelmina Idsardi,	Jan Piers Tilma en Antje de Vries
1901		Anna Maria Idsardi en gebuwd met ds. Albert de Jonge, wonende te Klooster ter Apel en Elisabeth Wilmina Idsardi	Jan Piers Tilma en Antje de Vries
1906	55 hectare/ 8 are/ 85 centiare	Anna Maria Idsardi wonende te Schilwolde en Elisabeth Wilmina Idsardi	Jan Piers Tilma en Antje de Vries
1911		Dames Idsardi	Jan Piers Tilma en Antje de Vries
1916		Elisabeth Wilmina Idsardi en Anna Maria Idsardi	Vanaf 1916 Kornelis (Kees) Jans Tilma Dieuwke Sijmens van der Woude
1921	51 hectare/ 33 are/ 50 centiare	Anna Maria Idsardi, Zwolle en mejuffrouw Elisabeth Wilmina Idsardi te Hardegarijp	Kornelis Jans Tilma en Dieuwke van der Woude

1925	51 hectare/ 40 are/99 centiare	Anna Maria Idsardi, echtgenote van Albert de Jonge, predikant te Zwolle en mejuffrouw Elisabeth Wilmina Idsardi, zonder beroep, wonende te Hardegarijp	Kornelis Jans Tilma en Dieuwke Sijmens van der Woude
1931	51 hectare/ 40 are/ 99 centiare	Anna Maria Idsardi, getrouwd met ds. Albert de Jong, Zwolle en Elisabeth Wilmina Idsardi, zonder beroep, wonende te Hardegarijp	Kornelis Jans Tilma en Dieuwke Sijmens van der Woude
1934		Dames Idsardi	Willem Reitsma en Wikje Prins (vanaf 1934)

Met een woord van dank aan de familie J. Tilma, Anjum en familie Bolhuis-Reitsma, Ee.
Tot slot een woord van dank aan het Fries landbouwmuseum "De Brink" te Veenklooster.

Bronnen.

Boek. J.A. Faber, "Drie eeuwen Friesland", deel 1 en 2.
Boek. J.J. Spahr van der HOek/Obe Postma, "Geschiedenis van de Friese landbouw", 1952.
Boek. P. Terpstra, "Honderd jaar Friese landbouw".
Boek. S.J. van der Molen, "Aandacht voor het Friese boerenhuis", 1982.
Boek. Waling Dijkstra, "Uit Frieslands Volksleven", 1895 (deel 1 en 2)
Artikel. E.J. Rinsma, "'t Geknakte koren aan het Kerkepad", hieruit "Een eenvoudig boerengezin".
Floreencohieren uit de periode 1700-1858.
Stemcohieren uit 1640 en 1698.
Speciecohieren uit de periode 1760-1763.
Obligatie uit 1882.
Huwelijkscontract uit 1882.
Huurcontracten uit 1886/1892/1901/1906/1911/1916/1921/1925/1931.
Boek van uitbetaalde lonen aan de arbeiders van K. Tilma, vanaf 12 mei 1922.
Kasboek vanaf 5 januari 1925 t/m 1928.
Kasboek vanaf 20 october 1928 t/m 1934.
Boek op de inventaris, vanaf 1916 t/m 1934.
Kasboek, uitgaven 1931-1934.
Kasboek, ontvangsten 1925-1934.
Kasboek, uitgaven 1917-1925.
Kasboek, uitgaven 1925-1931.
Foto's.
Kwitanties, 8 mei 1931/ 24 november 1930.
Afschrift Inventaris, 13 september 1923.
Acte van Decharge 1906.
Plan van Scheiding.
Afrekening tussen B.P. Tilma en H. Alma.
Bewijs van eigendom voor de heer Jan Piers Tilma, 1915.
Brieven, 1916/1916/ 17 augustus 1931/19 aug. 1931.
Rapport van de taxatie der uurwaarde van zathe en landen.

OOSTDONGERADELERS UIT TESTAMENTEN.

In de Genealogische Jaarboekjes 1954-1966 en 1970-1975 heeft D.J. van der Meer een alfabetische klapper weergegeven van allerlei testamenten die bij het Hof van Friesland waren geregistreerd. Het betreft in de eerste plaats de Fideïcommissaire Testamenten. Dit waren bijzondere testamenten waarbij de beschikking der erfgenamen over de nagelaten goederen werden beperkt door regeling van de latere vererving. De erfgenamen konden meestal wel over de goederen beschikken maar waren verplicht deze op een voorgeschreven wijze door te vererven, ook wel "erfstelling over de hand" genoemd. Vooral adelijke families en eigenerfde boeren maakten van deze mogelijkheid gebruik om bepaalde goederen, vooral onroerende zoals boerderijen, in de familie te houden. Deze testamenten moesten worden geregistreerd bij het Hof, dat ook toezicht moest houden op de naleving ervan.
Bezig met boerderijen in Oostdongeradeel kwam ik deze alfabetische klappers tegen. Om ook anderen te laten profiteren heb ik deze hieronder weergegeven.

R. Tolsma

LIJST VAN TESTAMENTEN VOORKOMENDE IN BAND EEE nr. 1

1643 - 232 Gerbrend Eelkema te Eastrum
1612 - 464 Ofke Feitsma (Mellema state, Eastrum)
1613 - 467 Jelger Feitsma idem
1613 - 350 Wilko Holdinga x Helena Bunau
1565 - 162 Geel Humalda te Ie x Frans Canter
1655 - 478 Jan Willems te Ingwierrum
1590 - 321 Julius, Philippus en Siouk Mekkema
1641 - 474 Pieter Pieters te Ropta
1653 - 462 Reinder Haijes in het Vogelland te Eastrum
1641 - 108 Karolus Sternsee x Anna Lucia Gramaije
1607 - 122 Pier Foppes Tania

IDEM, BAND EEE nr. 2

1662 - 435 Foke Wopkes te Ie
1656 - 11 Gerck Sipts Tadema te eastrum
1655 - 226 Jacob Martens te Eanjum
1653 - 38 Kornelis Jeronimus, dûmny yn Moarre
1654 - 441 Ritske Riepema te Eastrum
1658 - 281 Teake Wiebes Scheltinga te Ie
1658 - 338 Sikke Sikkes Tania, Boazum
1657 - 233 Wopke Bartholomeus, Hantumhuzen (ek op Berchhuzen)

IDEM, BAND EEE nr. 4

1655 - 88 Ida van Aytta, Ljouwert
1676 - 459 Wybet Alma x Jetsk Hania te Moarre
1674 - 263 Gerck Sypts Tadema te Eastrum
1630 - 355 Doedt Holdinga x Georg thoe Schwarzenberg, Bitgum
1656 - 95 Claeske Cornelis te Eastrum, suster dûmny Joh. Corn.

IDEM, BAND EEE nr. 5

1678 - 89 Hia van Ayta, Ljouwert
1676 - 63 Jan Johannesz te Mitselwier
1681 - 74 Jan Pietersz x Saepcke Nanningsdr. te Eanjum
1690 - 416 Jetske Hansesdr., bedaegde vrijster te Lollum
1688 - 362 Wibrandus Langhwart, advocaat te ljouwert
1678 - 32 Pieter Jacobsz. Ontfanger W'diel, Nijehûs
1692 - 412 Dr. Wigerus Stania, Dokkum x Cornira Ruyrdtsma

NIEUWE LEDEN:

In deze Sneuper mogen we ook weer enkele nieuwe leden welkom heten in ons midden en hun veel succes toewensen bij het uitoefenen van de hobby en u weet het ondertussen: informeer bij de anderen aangaande uw onderzoek, want velen zijn in staat u verder te helpen als het niet meer lukt.
Mevr. T.J. van Bremen, Markerechtersveld 304, 7327JL APELDOORN.
Dhr. P. Dijkstra, Gijbert Japikstraat 3, 9061BT GIEKERK.
dhr. B.D. vd Meulen, Sydwende 123, 9204KD, DRACHTEN.
Allen hartelijk welkom!

ADRES WIJZIGING.... even noteren!
dhr. O.Viersen is verhuisd naar: de Koningshof 7, 8255DG Swifterband.

BOEKENNIEUWS:

Binnengekomen bij het bestuur en geschonken aan de Vereniging uit de nalatenschap van dhr. G.Kingma: diverse ALMANAKKEN vanaf 1869 tot 1923. Tevens een bijzonder mooi exemplaar: Een Raadselboek voor de Jeugd geteekend en bijeenverzameld door Y.R.de Vos uit 1880; waarin een verzameling geschreven raadsels en foefjes met de oplossingen.

****

De genealogie " SEKPMA van TERNAARD" door E.Smits. is bij de drukker en verschijnt binnenkort. Dit boekwerk van ca 150 pagina's is aangevuld met meer dan 150 foto's. Het heeft een namenindex achterin en is voorzien van diverse schematische voorstellingen van het generatieverloop. Voor de liefhebber en andere geinteresseerden is het nu reeds te bestellen bij E.Smits, Rugebolstraat 19, 9101EG DOKKUM, tel: 05190-4408. De kosten bedragen f 40.=.

****

HEBT U OOK ZO'N PROBLEEM MET DE OUDE JAARTELLING???

Een van onze leden, dhr. J. de Boer, Eelaan 3 te Dokkum, tel. 2498, schrijft het volgende: Men ziet vaak op historische gebouwen, oude gedenkstenen, rouwborden in kerken etc. een jaartal aangegeven met het gebruik van zg. "Romeinse cijfers".
Met enig hoofdrekenen komt men dan tot het juiste getal.
Echter een veel voorkomende combinatie van letters nl. : wijkt af van het "gewone" Romeinse cijferschrift. Mijn informatie is dat ..... het cijfer 1500 aangeeft, samengesteld uit ... = 1000 en = 500.

Toch blijf ik met de vraag zitten, wanneer, waar en hoe is het in de historie tot stand gekomen, en welke logica is hier gebruikt. Wellicht is er iemand die opheldering kan geven.

Enige voorbeelden uit eigen omgeving:

In Dokkum op de Waag:	= 1500 + 252
Op de kerk in Holwerd:	= 1739
het Admiraliteitshuis:	= 1618

De relatie Dongeradeelster en Schraader ELGERSMA'S.

In het boekje 'de Schraader Elgersma's' wordt een zeker TAERDT ELGERSMA, canonick in Den Haag, vermeld in Reg. van de Aanbreng VI 69 op 1513-14. Deze Taerdt zou wel eens de sleutel kunnen vormen tussen de Dongeradeelster Elgersma's en de Schraader Elgersma's.

Het begint met Frans Arysz, schoenmaker te Franeker. Uit het proclamatieboek EE 1 (RA FRL p23) blijkt dat hij aan Abbe Tyaardtsz de helft van de Schapenfen te Midlum bij het Renterde goed verkoopt, welke verkoop door Jan Gerrytsz vanwege zijn huisvrouw verspierd wordt terzake van 1/3 (23 maart 1541 of 1542). Op pag.167 wordt hierop teruggekomen: Jan Gerrytsz en Mary, echtelieden te Harlingen geven volmacht op Hans Hansz burger te Franeker (zwager van Frans Arysz door zijn huwelijk met een zuster van Lysbeth Jarichsdr.) om mede namens hun broeder Sybet Arysz de eigendom te verspieren van ettelijke landen door Frans Arysz aan Abe Tyaardtsz verkocht. Deze informatie ontving ik op 23 febr. 1985 van Mr. J.C.Kutsch Lojenga, Pernambucolaan 33 2051 LW te Overveen.

De genoemde Abbe Tyaardtsz is dezelfde die in Uw boekje voorkomt, en getrouwd is met Goffck Taeckes een 'wannelkeap' aan met Frans Tiardts te Leeuwarden. Zij ruilt 3 pm. land te Tzummarum tegen 2 pm land te Oosterbierum. Naar alle waarschijnlijkheid is hij een broer van Abbe Tiaerdts. Het opvallende is dat Frans Arysz ook een zoon Tyaerdt heeft. Hoe de relatie tussen genoemde personen is ben ik nog niet aan de weet gekomen. Misschien is de relatie zo geweest: Tyaerdt Elgersma heeft een broer Ary, en deze Ary heeft o.a. twee zonen Frans en Tyaerdt, Tyaerdt is dan weer vader van Abbe en Frans. Wie zal het zeggen.

Frans Arysz was getrouwd met Lysbeth Jarichsdr. en hadden o.a. twee zonen Jarich en Tyaerdt. Op 29 mrt. 1604 testen Jarich Fransz (burger en schoenmaker te Franeker) en Idske Jeldertsdr. e.l. (RA FRR V.) Behalve een voordochter van Jarich uit zijn eerste huwelijk met Jantyen Scheltedr, nl. Jantyen Jarichs., zijn er 6 kinderen, drie zoons en drie dochters. Van die kinderen noemt de oudste zoon Jeldert zich niet steeds maar wel ee aantal malen Elgersma, o.a. in een acte van 22 dec. 1618 waarbij hij optreedt als curator over Sytse Jarichs' nagelaten weeskinderen. (RA FRR BBB 1633).

In RA FRR GG 4 bevindt zich een huurcontract dd. 19 jan. 1609, waarbij Itske Jelderts wed. Jarich Fransz ee tichelwerk c.a. te Menaldum verhuurt aan Joannes Sykes te Berlicum. Daarbij is gevoegd een remonstrantie van Frans Jarichs hellebaardier van Z.G. Guillaume de Nassau, die stelt dat hem competeert van Sytse Doedes (een kind van zijn zuster Rixt) 18 carl.guldens wegens alimentatie omdat Sytse een zekere tijd bij Frans en zijn vrouw Trijncke Formenadeler gewoond heeft. In een stuk van 1597 (RA FRR DD 1) verzoekt Clara Jacobsdr. wed. van Jacob Formenadeler aan het gerecht van Franeker een Commasaris aan te wijzen die een boedelscheiding tussen haar en haar drie kinderen kan bewerkstelligen. Op 15 sept. 1597 worden de partijen opgeroepen. Dat zijn behalve de weduwe, Jan de Blocq (X Hiltie Formenadeler), Frans Jarichs (X Trijntje Formenadeler) en Joachim Hendricks Croll (X Mayke Formenadeler). Over Jacob Formenadeler, eerder gehuwd met Hil Roorda, vindt u iets in het Stamboek, zowel bij Roorda, met de baar, als in de Nalezing II blz. 8, welke gegevens ten dele niet juist zijn. In het hypotheekboek (RA Lwd GG 21 f.13), door dr. Jac. Hartius geregistreerd, waarbij Frans Jarichs hellebaardier van Z.G. graaf Ernst van Nassau, en Trijntie Formenadelers e.l. binnen Leeuwarden bekennen schuldig te zijn aan

dr. Jacobus Wilhelmi Hartius 375 c.g. die Frans ontvangen heeft van zijn zoon Jarich Fransz. (7 aug 1625). In een acte van 29 april 1624 (RA Lwd GG 22 f.176) leren we de vrouw van Mr. Jarich Fransz chirurgijn kennen; Willemke Wilhelmi Hartius. In 1621 wordt Jarich Fransz van Franeker chirurgijn burger van Leeuwarden (klapper Burgerboek). In het hyp.boek GG 21 f.8v wordt Mayke Jarichs als weduwe van Frans Fransz genoemd. In een boedel zijn o.a. portretten van Velsius en echtgenote (te verklaren uit de hypotheek van 29 april 1624), dr. Hartius en kleine portretten van mr. Jarich en Willemke Hartius, in bewaring gegeven ten behoeve van de kinderen aan Hilke Franses, en een klein rond portret van mr. Jarich, aan JACOB FRANSEN in bewaring gegeven ten behoeve van de kinderen. (RA Lwd. Y34 p187).

Op 27 sept. 1605 wordt op verzoek van Rixt Jarich weduwe Doede Tzallinghs haar broeder Sijtse Jarichs, keurmeester-generaal van het goud- en zilverwerk in Friesland, wonende binnen Leeuwarden, tot curator over haar kinderen benoemd ten behoeve van de scheiding en deling der boedel. (RA ERR F2 f89). In het DTB van Leeuwarden staat Hiltie Frans Jarichs. geb. Franeker gehuwd met 1e 8 juli 1618 Marten Scholting hellebaardier van Graaf Willem en 2e 9 december 1627 Dirck Echtenman hellebaardier van S.G.

Jacob Fransz lakenbereider gehuwd Lwd. 12 sept. 1624 Tiedtie Rintzes. Franciscus (Jacobs) Elgersma pred. Oudkerk gehuwd (att. Lwd 12 okt) 1650 Aeltje Hermans. Idske Jacobs Elgersma te Lwd. huwd (att Lwd. 22 okt) 1658 Luitien Ites contrarolleur te Sloten. Idske was ook de naam van de vrouw van Jarich Fransz. de grootvader van Jacob.

Jacobus Elgersma en Mayke Wijbes e.l. met att. van Grouw 9 aug. 1628 lidmaat NH Gem. Leeuwarden. Over het geheel gezien ben ik er vrijwel van overtuigd, dat Jacob Fransz lakenbereider, een zoon is van Frans Jarichs en Trijntje Formenadeler. De vraag is of Jacobus Elgersma gehuwd met Mayke Wijbes, dezelfe is als Jacob Fransz lakenbereider. Aan Jacob Fransz werden o.a. twee zonen geboren Franciscus (geb. 1627) en Regnerus (geb. 1634).

Bij aant. 10a op Roorda met de baar, wordt het 2e huwelijk van Jacob Formenadeler met Mayke Elgersma genoemd en het feit, dat de adelbrief nog in 1764 in bezit van Elgersma's te Bolsward was.
In Nalezing II pag.8 van het Stamboek, in zake de Blocq, wordt een wapen Formenadeler gegeven, dat als vrouwelijk wapen de grafsteen van Hiltie Formenadeler, vrouw van Jan de Blocq, in de St. Martenskerk te Franeker dekt: gevierendeeld, 1e en 4e kwartier een klimmende steenbok en 2e en 3e kwartier een aanziende adelaar (!) en als helmteken een uitkomende steenbok. In de catalogus Fries zilver van het Fries Museum (1958) wordt onder nr. 728 een gegraveerde gildepenning van het apothekersgilde te Bolsward vermeld, met aan de voorzijde het wapen Elgersma (1721, Franciscus Elgersma ouderman van het gilde) = het wapen Formenadeler! Deze Franciscus werd in 1688 te Leeuwarden gedoopt als zoon van Jacobus Elgersma, deze Jacob werd in 1655 te Leeuwarden gedoopt als zoon van Franciscus. (geb. 1627).

In ieder geval is het wapen op de grafsteen van Jantyen Jarichsdr. (Elgersma), 3e vrouw van Adye Lambertsz, op het Oldenh. kerkhof te Leeuwarden (aant.grafschr. in GA Lwd.) anders. Op een brandewijnkom in het Fries Museum (cat. 1958 nr.50) komt ook een wapen Elgersma voor, dat ik nog niet heb kunnen controleren.

Regnerus Elgersma (geb. 1634) ondertrouwde 10 sept. 1664 Lwd. met Neeltie (Clazes) van der Bos (ged. 1642 Lwd.). Regnerus was predikant te Oldelamer (1660-1671), Dokkum (1671-1686), Leeuwarden (1686-1689) en stierf in 1689. Kinderen waren o.a. Regnerus, Jacobus en Nyklaas. Nyklaas was predikant te Akkerwoude/Murmewoude (1688-1705 afgezet, zie Romein) en stierf in 1706. Echtgenoot mij niet bekend, maar had o.a. twee kinderen Luitjen en Regnerus.
Luitjen trouwt 1704 Boukje Klases van Ee. Regnerus trouwt met Tjeed Reitses van Holwerd (ged. 1688 Holwerd) en hadden de volgende kiinderen: Klaas (1710), Reitse (1710), neeltje, Martijntje en Dieuwke ged. 4-10-1722 Ternaard. Regnerus overleed 1748 Ternaard.
Nazaten van Reitse noemen zich Van der Mey. Dieuwke trouwt 21 jan. 1753 Hantumhuizen met Ulbe Wijbrens. Bij de doop van Wijbren stond in het doopboek: Ex Familia Elgersma Hobebia Frisia Quonda Heec Insignis Rune Lumi Jacens. Wat betekent: Uit de familie Elgersma Friese edelen eerst in verval geraakt, en nu hersteld.
Door het drankprobleem van Nyklaas en zijn zoon Regnerus, konden Regnerus kinderen alleen nog schulden erven. Ulbe Wijbrens kwam uit een boerenfamilie en door zijn huwelijk ging de naam Elgersma door naar deze boerenfamilie. Wijbren Ulbes Elgersma werd de stamvader van de Dongeradeelster Elgersma's.

De Makkumer en Wommelse Elgersma s zijn volgens mij nazaten van Franciscus Jacobs Elgersma. Ik bezit hierover enige gegevens. Ik bezit ook gegevens over de Minnertsgaster Elgersma, welke afstammen van Gerlof Wouters (geb. 1717) en Antje Jacobs (gehuwd 1745), daar de oudste dochter Jildow heet, denk ik dat Antje Jacobs moeder Jildow Annes Elgersma is, dochter van Anne Steffens Elgersma (VII).

J.S.Heeringa, Hantumhuizen.

Het geslacht Van der Veen.

Dit geslacht vestigde zich in het midden van de 18e eeuw in Dokkum.
De allereerste gegevens strekken zich sinds kort uit (nl. n.a.v. de kwartierstaat van de oudste inwoonster van Nederland, mevr. Trijntje Jansma-Boskma, 108 jaar oud, gewoond in Veenwoudsterwal, opgenomen juli/aug. 1990 van Gen Nostra) tot ca 1600.
De start is rond 1600 in Kuikhorne, met Adser Alberts gehuwd 1e Rions Swetsedr. en 2e Sjouck Tjallings.
Dan Harcke Adsers, voor 1647 overleden, gehuwd in Kuikhorne met Eelck Nolles. Nolle Sjoerds, woont in 1659 in Kuikhorne.
Adzer Harckes trouwt in 1663 met Siouck Douwes, beiden in Kuikhorne.
Dan huwt Nolle Sioerdts in 1690 mei Antie Adzers, beiden afkomstig van Kuikhorne, in Surhuisterveen. Nolle overlijdt in 1744 en Antie in 1742.
Kinderen: Sioerdt, Anders, Eelk, Siouck en Doedtje.
Anders Nolles huwt in 1739 te Surhuisterveen met Dieuwke Hindriks. Anders is gedoopt in 1738 te Surhuisterveen, Dieuwke in 1740 eveneens te Surhuisterveen. Het huwelijk vindt plaats in Surhuisterveen.
Eén kind bekend nl. Sjoerd Andries van der Veen, geb. 1741 of 1742.
Alle genoemde personen waren doopsgezind.

Sjoerd Andries van de Veen is vermoedelijk in de gemeente Achtkarspelen gehuwd met Jeltje Pieters van der Mark, ged. 5.7.1744 te Rinsumageest. Sjoerd is overleden Dokkum 13.12.1812, Jeltje op 25.1.1841 te Dokkum.
Twee kinderen: Pieter, geb.27.10.1786 te Dokkum.
Baatje, geb. 21.12.1782. Beide kinderen zijn in de NH kerk (=Ger.) in

Dokkum gedoopt. Jeltje heeft nog een voorkind gehad, ook een Baatje, gedoopt 26.2.1766 te Rinsumageest.
Van de ouders van Jeltje VAN DER MARK, heb ik alleen de namen nl. Pieter van der Mark en Baatje Hermanus Noteboom. Het echtpaar krijgt in de periode van 1729 t/m 13.2.1760 twaalf kinderen, allen geboren en gedoopt in Rinsumageest. Is er iemand onder U die het geslacht Van der Mark heeft uitgezocht?

Pieter Sjoerds van der Veen, geb. 27.10.1786 te Dokkum, overleden 17.2.1858 te Dokkum, van beroep molenaarsknecht/ arbeider/ koopman/ winkelier, huwt op 14.3.1813 te Dokkum met Minke Jetzes de Vries, dochter van Janke Uilkes, vader onbekend, geb. ca 1788 te Dokkum, overl. 30.6.1839 te Dokkum.
Minke Jetzes heeft later als stiefvader Gosse Sapes Hogeveen, met wie haar moeder is getrouwd, dit echtpaar woont ook in Dokkum. Over Gosse Sapes Hogeveen heb ik geen gegevens. Het echtpaar Van der Veen -de Vries krijgt 8 kinderen:
1. Jeltje geb. 28.5.1813 te Dokkum. Geen andere gegevens bekend.
2. Gosse geb. 4.11.1814, mijn overgrootvader. Zijn nageslacht is mij bekend.
3. Janke geb. 15.1.1817 te Dokkum, overl. 11.8.1902 te Holwerd, zij is dd. 5.1846 te Ternaard gehuwd met Uilke Uilkes Norberhuis, geb. 3.3.1820 te Holwerd, overleden 26.5.1900 te Holwerd, arbeider. Verdere gegevens ontbreken.
4. Sjoerd geb 24.12.1879 te Dokkum, overleden 30.7.1839, koperslagersknecht. Vermoedelijk niet getrouwd geweest omdat hij nog maar 19 jaar was toen hij overleed.
5. Baatje geb. 24.2.1822, overleden 14.6.1822 te Dokkum.
6. Auke geb. 4.8.1823 te Dokkum, overleden 27.12.1900 te Dokkum, schoenmakersknecht, christelijk gereformeerd. Geen nadere gegevens omtrent huwelijk en kinderen aan mij bekend.
7. Barend geb. 5.3.1827, overl. 22.9.1828 te Dokkum.
8. Barend geb. 3.3.1830 te Dokkum, koperslagersknecht, op 7.10.1854 vertrokken naar Dantumadeel. Inmiddels ken ik een achterkleindochter van hem, nl. Mevr. Hylkema- van der Veen in Heereveen en wordt van zijn kleinzoon Barend van der veen in het Friesch Letterkundig Musuem momenteel een tentoonstelling over hem gehouden. Hij was letterkundige.

Verdere gegevens van het geslacht van der Veen (Gosse) zijn aan mij bekend.

Het geslacht BURRIE (BURRY, BURI, BURY, VAN BUUREN).

Jacob Buri huwt op 1.2.1761 te Dokkum met Gertje Pieters, hij is NH, zij Ev. Luthers.
Verdere gegevens over herkomst ontbreken nog. We weten alleen dat hij zich met attestatie van de Zwitsers van Sprecher zich op 8.6.1759 in Leeuwarden, dan naar Drachten ging, in Leeuwarden teruggekomen 12.9.1776, op 8.5.1775 naar Kollum ging en op 10.12.1790 weer in Leeuwarden terugkeerde.
Het echtpaar krijgt in ieder geval drie kinderen, nl. 1. Antje, ged. 1.11.1761 te Dokkum, 2. Allegonda, ged. 24.10.1762 te Dokkum en Pieter, geb. 5.12.1775 te Kollum.
Of er nog meerdere kinderen uit dit huwelijk zijn geboren, is niet bekend. We zijn op zoek naar de herkomst va Salomon Jacobs Burrij en Abraham Jacobs Burrij, die zich rond 1795/1796 in Heereveen vestigden, komende met attestatie van de NH Kerk, vanuit Bergen op Zoom. (hier

niets te vinden).
Salomon is mijn bet/bet overgrootvader. Hij huwt in 1797 met Antje Hotses Bleeker, zij krijgen 6 kinderen, van wie één jong overleed, de tweede zoon Hotze is mijn betovergrootvader, de oudste zoon is Ferdinand, van wie we alleen weten, dat hij van 1814-1821 vrijwillig in militaire dienst is geweest, vande drie daarna geboren dochters weten we niets.
Salomon vertrekt rond 1808 met onbekende bestemming, zijn vrouw overlijdt in 1810 en waar de minderjarige kinderen toen naar toe zijn gegaan is evenmin bekend.

We weten derhalve niet of Jacob Buri en Gertje Pieters de mogelijke ouders zijn van Salomon en Abraham.
Waar Pieter en Gertje zijn overleden en waar ze vandaan kwamen is even min bekend.
Hun zoon Pieter, gaat zich later Petrus van Buuren noemen. Hij trouwt op 13.4.1803 (2e paasdag) in de Galileikerk te Leeuwarden met Johanna Anma (dochter van Hendrik Anma en Catharina Strijbeek. Pieter overlijdt 13.10.1859 te Leeuwarden, hij was roggedrager, korendrager en tapper Johanna is geb. 1775 of 1776 te Leeuwarden en overlijdt op 26.3.1857 aldaar. Er worden 6 kinderen geboren:
1. Gertie van Buuren, geb. 23.12.1803 te Leeuwarden.
2. Jacob Burrij, geb. 16.1.1806 te Leeuwarden.
3. Anna Catharina van Buuren, geb. 30.11.1808 te Leeuwarden.
4. Hendrikje van Buuren, geb. 28.10.1810 te Leeuwarden.
5. Hendrik van Buuren, geb. 2.10.1813 te Leeuwarden.
6. Satorius van Buuren, geb. 23.10.1819 Te Leeuwarden.
Verder ontbreken alle gegevens, welke misschien licht kunnen brengen in deze zaak. Mogelijk is de afkomst van mijn voorvader toch van zwitserse makelij, Pieter Burrij of Buri, wiens regiment tussen 1758-1759 in Leeuwarden/Harlingen en Dokkum heeft gelegen, staat in het doopboek in Dokkum met als beroep vermeld naar ik meen: stoker.
Heeft iemand van U meerdere gegevens over dit geslacht.
Alle informatie is welkom.

mevr. Sijbesma.
Middachtenstraat 36a, 4834PC Breda.

Wegens plaatsgebrek kunnen deze keer helaas geen foto's geplaatst worden. Totslot wenst het bestuur en redactie U allen een gezonde en zonrijke vakantie toe en hopen elkaar na de vakantieperiode weer te ontmoeten in een volgende Sneuper.

Hartelijk gegroet, Het Bestuur.

Op de valreep.....

Verslag van de gehouden informatie cq instructieavond op 27 mei 1991.

Na wat heen en weer gebel werd deze avond vastgesteld op maandagavond om 19.30 uur in het Rijksarchief te Leeuwarden.
Van tevoren moest men zich opgeven bij de voorzitter, omdat er maar een beperkt aantal mensen (max. 20 pers.) in de groep mochten zitten vanwege de rondleidingsmogelijkheden.
Helaas moesten enkele personen teleurgesteld worden doordat ze zich te laat aanmeldden. Voor hen en voor diegene die nogeens meewillen zal geprobeerd worden in november nog een avond te plannen.
Zo waren er om 19.30 uur 20 man (sorry ook vrouwen) aanwezig en werden we ontvangen door de heren Oldersum en Kuyper. Na een uitleg door beiden afwisselend verzorgd over verschillende onderwerpen en het beantwoorden van enkele vragen werd de groep in tweeën gesplitst en kon men de kluis eens van binnen bekijken. Hier waren verschillende oude stukken voor ons tentoongesteld en voorzien van het bijbehorende verhaal.
Het bleek voor velen inderdaad een drempelverlagende avond te zijn en daarnaast was het goed weer eens met elkaar in kontact te komen.
Voor deze gastvrije ontvangst en avond willen we langs deze weg nogmaals onze dank brengen aan hen die dit mogelijk maakten in het bijzonder aan de gastheren van de avond.

ES.

SORRY, SORRY!!!
Door het ontbreken van de Romeinse cijfers in de gelijkluidende tekst op pagina 37 volgt hier nogmaals het complete stuk.

HEBT U OOK ZO'N PROBLEEM MET DE OUDE JAARTELLING???

Een van onze leden, dhr. J. de Boer, Eelaan 3 te Dokkum, tel. 2498, schrijft het volgende: Men ziet vaak op historische gebouwen, oude gedenkstenen, rouwborden in kerken etc. een jaartal aangegeven met het gebruik van zg. "Romeinse cijfers".
Met enig hoofdrekenen komt men dan tot het juiste getal.
Echter een veel voorkomende combinatie van letters nl. :CIƆIƆ wijkt af van het "gewone" Romeinse cijferschrift. Mijn informatie is dat CIƆ.IƆ het cijfer 1500 aangeeft, samengesteld uit CIƆ = 1000 en IƆ = 500.

Toch blijf ik met de vraag zitten, wanneer, waar en hoe is het in de historie tot stand gekomen, en welke logica is hier gebruikt. Wellicht is er iemand die opheldering kan geven.

Enige voorbeelden uit eigen omgeving:
In Dokkum op de Waag: CIƆIƆCCLII = 1500 + 252
Op de kerk in Holwerd: CIƆIƆCCXXXIX = 1739
het Admiraliteitshuis: CIƆ.IƆCXVIII = 1618

j. de boer
eelaan 3, dokkum.